

Paolo Maurensig

VUKOVLAD

Gospodar vukova

bojana888

Paolo Maurensig

VUKOVLAD
Gospodar vukova

bojana888

Pre nekoliko godina, u leto, bio sam sa suprugom na Kapriju. Učestvovao sam na skupu esejista i romanopisaca pozvanih da govore o natprirodnom u književnosti našeg veka. Radni naziv skupa, koji je trebalo da traje nedelju dana, tačno je glasio: „Neuobičajeno, magijsko, fantastično u književnosti dvadesetog stoleća“.

Odseli smo u hotelu u Anakapriju, a tokom večere, za susednim stolom, sedeo je jedan bračni par u poodmaklim godinama, očigledno na letovanju. Već ih bejah primetio kako se vrte među učesnicima skupa za vreme konferencije. Iako su dobro govorili italijanski, između sebe su se sporazumevali na nekom nerazumljivom jeziku za koji se naposljetku ispostavilo da je mađarski. On je nosio besprekorna odela od svetlog lana koja su odudarala od njegovog mrkog, naboranog lica i očiju zasenčenih crnilom, sličnih komadićima vulkanskog stakla zabijenog u zemljinu koru; nasuprot njemu, ona je bila niska, bucmasta, bezbojnog pogleda i kože koju sunce nikada nije ni okrnulo. Iako veoma ljubazni, bili su prilično suzdržani. Trebalo je da prođe nekoliko dana pre nego što smo došli do toga da osim slanika ili jelovnika, razmenimo takođe i poneku reč. Ona, državna službenica u penziji, a on arhitekta, aktivan uprkos navršениh osamdeset četiri godine, provodili su jesen i zimu na ostrvu. Naši odnosi promeniše se od trenutka kada otkriše da sam pisac romana; činilo se kao da su se pokajali što su zakasnili da sklope prijateljstvo tek nekoliko dana pre kraja našeg boravka. Kako se činilo, i on se bavio pisanjem i objavio je nekoliko eseja o legedama Istočne Evrope.

Kao da žele da nadoknade izgubljeno vreme, počеше da nas obasipaju pažnjom. Čak su promenili i svoj dnevni raspored kako nas ne bi gubili iz vida. Mada sam se ponekad zavaravao da sam ih negde „posejao“, te da mogu mirno da se opružim u senci baldahina na jednoj od ležaljki na vidikovcu i čitam knjigu, ili jednostavno uživam u predivnom pogledu na zaliv - uvek sam imao živ osećaj da me posmatraju; i zaista, ukoliko bih tek ovlaš podigao pogled sa knjige i okrenuo glavu ne bih li ispod oka osmotrio okolinu, istog časa ugledao bih ruku kako mi maše u znak pozdrava. Znak otpozdrava - ma kako mlak bio - važio je za nedvosmislen poziv da

mi se pridruži. Čovek bi tada pozvao i suprugu, koja je ostajala donekle po strani, pa bi mi oboje krenuli u susret, zbunjeni i uz razoružavajući osmeh. Rekao bih da su prema meni gajili neku vrstu interesovanja koje je bilo veoma blisko napadnosti. Međutim, nisam uspevao da shvatim šta su zapravo njihovi ciljevi. Izgledalo je kao da će mi čovek svakog trena otkriti nešto važno ili me upitati nešto što je stalno odlagao. Osećao sam kao da sam podvrgnut kakvom podrobnom ispitu; okrećući se ka njemu, žena, kao da ga je s vremena na vreme tihim glasom na mađarskom podsticala: „Pa dobro, učini to najzad, imam utisak da je došao trenutak i saopšti mu, ne usteži se više.“ On bi se opirao, prekidajući je oštro, zapovedničkim pokretom: „Čekaj, valjda ja znam kada je pravi čas.“

Pa dobro, trenutak dođe upravo dok sam čitao „Puteve oko Pize“ Karen Bliksen. Stigao sam do priče u kojoj se govori o luksuznim kolima koja su se zbog samovolje pomahnitalih konja prevrnula na putu, kao i o vremešnoj gospođi, žrtvi nesreće. A ona je - povrativši se u život, ležeći u krevetu u nekoj krčmi i ugledavši svog spasioca, naterala najpre sve da izađu iz sobe, da bi ga upitala: „Grofe, verujete li u Boga?“

Baš u tom času osetih njegovo prisustvo kraj sebe; približio mi se kradomice, i kao da je mogao da vidi stranicu koju sam čitao od prvog do poslednjeg reda, začuh ga kako izgovara istu rečenicu, ali u obrnutom smislu:

„Verujete li u moć Zla?“

To pitanje, izrečeno tako neposredno, ostavi me bez reči. Moje ćutanje bi protumačeno kao poziv da nastavi.

„Možda ste racionalista po ubeđenju, a u suštini, to sam i ja; bolje rečeno, uveren sam da razum ne treba sebi da postavlja nikakva ograničenja u spoznavanju sveta, ne popuštajući, kao što se često dešava, olakom iskušenju da se tvrdi kako nešto ne postoji samo zato što nije objašnjivo samim razumom, ili pak sredstvima koja nam on stavlja na raspolaganje. Upravo kao što verujem da se ne može bezuslovno prihvatiti pravilo koje nalaže nauka, prema kojem, ako neka pojava ne može da se ponovi u laboratoriji, i osmotri određeni broj puta, nije ni vredna razmatranja. Slične pouke mogle bi da budu prihvaćene samo ukoliko bismo u potpunosti spoznali svemir i njegove zakone, ali budući da od takozvanog materijalnog svemira

poznajemo tek jedan majušni deo, a što se ostalog tiče napipavamo u mraku, čini mi se površnim proglašavati tačna pravila o njegovom istraživanju. Ali, ako materijalni svemir - moramo se složiti - već predstavlja tajnu za sebe, šta reći o uzvišenoj protivrečnosti sastavljenoj od ljudskog uma koji istražuje sam sebe? Nespoznajno što pokušava da upozna nespoznajno.“

Počeo sam da slutim na najgore, kada sagovornik, primetivši moju zabrinutost, promeni ton: „Ne želim više da vam dosađujem, nisam o tome hteo da vam pričam.“

Zatim, zauzevši mesto u fotelji pored moje i dajući mi tako do znanja da bih tokom tog popodneva mogao i da zaklopim knjigu, on nastavi: „Želeo bih da vam prepričam jedan događaj iz mladosti koji se zbio dok sam služio u vojsci Poljske, u sam osvit Drugog svetskog rata. Kao što sam već imao prilike da vam kažem, osim što sam se bavio arhitekturom, istraživao sam legende i verovanja Istočne Evrope, sakupivši ih u nekoliko knjiga koje se - avaj - nisu naročito dobro prodavale. Tokom dugih istraživanja, često sam se pitao odakle potiče praznoverje, budući da je toliko ukorenjeno u čovečanstvu i vrlo je slično na svim stranama sveta. Narodne baštine iskrsavaju na način koji za mene i dalje ostaje skriven. Pa ipak, prepliću se kroz priče koje roditelji pripovedaju deci, a dedovi unucima, s kolena na koleno. Junaci ovih priča uvek su personifikacije Zla; vukodlaci, vampiri, bauci, veštice i duhovi - sve sama zla stvorenja. Kako nastaju? Odakle crpu snagu da bi narasli u ljudskim umovima? Umovima koji su, kako se čini, jedina njihova živa i plodna matrica. Mogućno je izneti pretpostavku kako izvesna verovanja izvire iz straha od nepoznatog. Orijentalista Aleksandra David-Nil¹ opisuje nam nastanak demona, događaj koji se desio u zabačenim planinama Tibeta: zbog jakog udara vetra, jednom kaluđeru spada sa glave kapica napravljena od kožejaka i kotrlja se niz strminu, uplićući se u granje žbuna. Baš tim putem svakodnevno prolaze i neki drugi kaluđeri; veruju da u senci pomenutog žbuna razabiru kakvo zlo biće sa kapom. Glasina se širi i svaki put kada neko prolazi puteljkom, vidi kako narasta biće sve strašnijih i strašnijih obrisa. Sve dok jednoga dana biće ne nestane sa tog mesta, počinjući da uznemirava najpre kaluđere pri molitvi, da ih muči u snovima i dok meditiraju; ubrzo nalaze tragove tog bića u

kuhinjama manastira (čini se da noću voli tuda da tumara), da bi ga naposljetku susreli i u po bela dana. Morao je da se umeša sam dalaj-lama, koji, dozvavši ga i strgnuvši mu kapu sa glave, poziva da ponovo postane ono što je nekada bilo: najobičniji žbun. Ovo nas vraća korenima legendi i narodnih verovanja. Koliko je samo praznoverja nastalo zbog straha od onoga što se čini drugačijim, jezivim, na primer - zbog najobičnije prirodne deformacije. Često sam se pitao da li verovanja u vukodlake potiču od one jedinstvene posebnosti koja se vezuje za retku bolest, disfunkciju nadbubrežne žlezde, poznatiju kao hypertrichosis universalis, patološku promenu koja izaziva povećanu maljavost, uglavnom po licu. Slične slučajeve već je opisao Ulise Aldrovandi² u svom delu Monstrorum Historia. Poznati su takođe i portreti Pjetra Gonzalvusa i njegovih kćeri, od kojih jedan, delo slikarke Lavinije Fontane³ može da se vidi u Muzeju zamka Bloa, a drugi, delo nepoznatog autora, u Umetničko-istorijskom muzeju u Beču. Slučajevi poput ovih, mada retki, mogu se sresti i danas na različitim stranama sveta. I ja sam upoznao takvog čoveka u jednom nepalskom selu gde su ga prikazivali turistima kao vašarsko čudo. Uostalom, još od drevnih vremena, ovi klinički slučajevi izazivaju veliku radoznalost, smatraju ih više životinjama nego ljudima, ali samo zbog izgleda, jer, što se ostalog tiče, njih ništa ne razlikuje od golobrade braće. Možda se njihova nesreća krije u tome što ih društvo ne priznaje, te ih zbog toga drže po strani, skrivene, poništene. Na dvorovima su i mogli da služe za prikazivanje, ali u kakvom zabačenom selu među planinama, susret s čovekom takvog izgleda, izazivao bi drugačije reakcije. Još jedan činilac koji ne treba zanemariti jeste i širenje claviceps purpurea po čitavoj Evropi, nazvanoj još i Wolfzahnem, odnosno, vučji zub: to je ona mala gljivica u obliku trubice koja se ukorenjuje u raži i zbog sadržaja lizerginske kiseline izaziva halucinacije. Kao što se vidi, pokušavam da pružim razumno objašnjenje za izvesne pojave, ili bar, za njihovo poreklo. Ali, ono što me najviše zanima, jeste njihov razvoj i način da se ospore.“

Primetivši moju zbunjenost, sagovornik se oseti dužnim da objasni, i smeštajući se u fotelji tako da mi bude bliži, gotovo neprimetno spusti glas.

Vraćajući se na svedočanstvo Aleksandre David-Nil, možemo da se upitamo kakve je neprirodne razmere moglo da poprimi ono biće rođeno u mašti kaluđera, da dalaj-lama nije okončao njegov zastrašujući rast? Time hoću da kažem kako uvek mora da postoji neka vrsta nadoknade, protivotrov Zlu, koje u ljudskom umu inače pronalazi plodno tlo da se raširi i ponovo rodi. Mora da postoji spasilac, svetac, heroj, anđeo, da uravnoteži delovanje zla i njegov rast, jer bi u suprotnom postalo nezaustavljivo. Ako je Golem mogao da se pretvori u pepeo precrtavanjem prvog slova ispisanog na njegovom čelu, tako i za sva ostala stvorenja tame mora da postoji neko dugme za isključivanje. Jer - dozvolite mi da ovde zaboravim na razumnost - nikada nećemo saznati kojim bi sve podražavalačkim moćima mogli raspolagati. U pojedinim arapskim izrekama govori se o tome kako je Isus svojim sledbenicima, zgađenim nad mrcinom jednog psa, ukazao na belokosnu lepotu zuba životinje, umanjujući tako ružnu sliku pomoću činilaca lepote.

Tokom svih ovih dugih godina bavio sam se poglavito narodnim verovanjima o vukodlacima, možda zato što me se ta stvar lično tiče, što ćete uostalom imati prilike da shvatite iz onoga što ću vam ispričati. A nisam se samo pobrinuo da sakupim i zapišem iz izvornika bajke koje govore o ovim jezovitim stvorenjima, već sam pokušao na svaki način - koliko mi je bilo moguće - da „razotkrijem njihovu legendu“, ili, bolje rečeno, da joj suprotstavim jedan pozitivni deo, spasilački, da u mraku praznoverja pronađem onaj zrak svetlosti koji može da odagna svaku senku, drugim rečima, da pronađem - „pozitivnu legendu“ Postoji jedna posebna, ne naročito poznata, kojom sam se lično pozabavio i koja mi leži na srcu: legenda o Fra Lupu⁴, narodnom svecu, nepriznatom od Crkve, ali koga u pojedinim oblastima Poljske obožavaju i najčedniji ljudi. Sva je prilika da se njegove mošti nalaze na raznim mestima u Evropi, a priča se da je ispod oltara županijske crkve u San Kandidu, u urni od kristala, sahranjena njegova mumificirana glava. Povukavši se u jedan poljski manastir, ovaj čovek-vuk priznao je užasan zločin, bratoubistvo, pa je naposljetku odlučio da se u potpunosti okrene Bogu, s takvom posvećenošću, da danas važi za narodnog sveca. Legenda pripoveda da mu je u samrtnom času dlaka kojom je bio od glave do pete pokriven, iznenada opala, otkrivajući njegove ljudske

crte. Navodno, kesice sa ovim dlakama i danas se prodaju u Poljskoj kao lek protiv pelagre.

Razlog zbog čega sam se bavio ovom legendom, leži u tome što sam ubeđen da sam bio vrlo blizu mesta i događaja koji su nadahnuli njen nastanak. Sve ono što ću vam pripovedati i čega sam bio svedok, dogodilo se u danima što prethodiše velikoj nemačkoj ofanzivi na Karpatima koja je pregazila ne samo naš garnizon, poslat u izvidnicu, već kratko rečeno - i čitavu poljsku vojsku. Zarobili su me i deportovali zajedno sa hiljadama oficira u zabačeno mesto na samoj granici sa Rumunijom, odakle naposletku uspeh da pobegnem da bih se priključio Pokretu otpora. Ali to je već druga priča. Užas koji je vladao tih godina Poljskom, gotovo da je u potpunosti precrtao događaj o kome ću vam sada govoriti, dovodeći me čak u sumnju da li se zaista i zbio. Trebalo je da prođe dvadeset godina od završetka rata da bi se delići ovog tajanstvenog događaja složili u mojoj glavi“.

Ovo je priča koju mi je on ispričao.

Bili su to poslednji dani jula 1939. godine. Imao sam dvadeset pet godina i stupio sam u poljsku vojsku s činom potporučnika. Poljska se pripremala da odbije dvostruki napad sa suprotnih frontova: ruskog, iz Ukrajine i nemačkog - sa Karpata. Iako su se pokreti naših trupa zvanično odigrali u znaku običnih vojnih vežbi, već se očekivalo ono najgore. I upravo kao u partiji šaha, na strateški važna mesta postavljani su topovi, konji i pešaci, pripremajući se da izdrže nemačku ofanzivu. Već je došlo i do razmene vatre sa nacističkim snagama koje su prešle granicu, ali to su bila pojedinačna puškaranja i odmah su se ugasila. U to vreme bio sam dodeljen kao pomoćnik kapetanu Švarcu, komandantu čete mađarskih lovaca, zadužene da za pešadiju probije put, pored onog već postojećeg, za oklopne jedinice. Marširali smo već nekoliko dana prema Tatrama, idući uz jezera i močvare, kroz šume i kamenjar, čas užarene od sunca, čas okovane ledom. Da, upravo tako, jer još uvek je bilo leto, ali temperatura se u roku od samo nekoliko minuta menjala od žarke toplote, do zimske studeni; od vlage što guši, našli bismo se i ne primetivši, u snežnoj mećavi. Na sve to, nadovezivala se bezgranična usamljenost: jer, ni posle mnogih dana pešačenja, nismo sreli živu dušu. Uveče bismo podigli logor, nahranili konje i mazge, naše jedino prevozno sredstvo za hranu i naoružanje (istini za volju, na leđima mazgi prenosili smo haubice i nekoliko mitraljeza); skupivši se u oficirskom šatoru, pod svetlom petrolejke, širili bismo mapu nacrtanu u nekoliko boja, na čijoj sredini se nalazila tamna brazda koja je razdvajala granicu između Poljske i Sudeta, a nju je nekoliko meseci ranije napao Treći rajh. Kao da je nekakvo proročanstvo, piljili smo u tu tačku označenu crvenim krugom, što je i bila naša meta, upoređujući je sa drugom tačkom, pokretnom na papiru, malom šahovskom figurom konja; pion je predstavljao naš trenutni položaj i razdaljinu koja nas je razdvajala od cilja. Dakle, svake večeri, ponavljao bi se ovaj obred koji je uspevao da okrepi naš duh, vraćajući nam izvesnost da je taj iscrpljujući prelaz kroz neprijateljsku prirodu, imao svoju svrhu.

Posle mnogo dana, naposljetku, videsmo kako se u daljini vije dim. Ubrzamo korak nošeni nekom vrstom nezaustavljivog oduševljenja,

ostavljajući po strani svaku predostrožnost, jer nam se činilo da bi i sukob s neprijateljem bio bolji od tog beskonačnog očajanja. Malo je nedostajalo pa da neko od radosti ne ispali koji metak u vazduh; bilo je potrebno da kapetan pokaže krajnju čvrstinu da bi nas doveo u red.

Stigosmo blizu jedne ciganske čerge. Plamen mokrog drveta, dimeći se, tinjao je u središtu otvorenog prostora u kojem je bilo nekoliko kožnih šatora. Unaokolo se nije nazirao nikakav znak života. Ne čekajući ovlašćenje nadređenih, odlučih da istupim. Sjahao sam s konja i približio se najvećem šatoru. Kao da me je privukao nekakav nemi zov. Ne oklevajući, razgrnuh kožu oposuma koja je pokrivala ulaz u kolibu. Trebalo je da prođe nekoliko trenutaka da bih u polumraku mogao da razaznam tri ženska tela, obučena u crno, šćućurena na jastucima od kože. Baš kao tri Parke, žene su prele, i na tren, od grube vunice i od ruku koje su talasale vazduhom, pokretom što se ponavljao u beskraj - učini mi se kao da vidim kako se prostiru sami naši životi. Najstarija - stariju ženu nikada nisam video - sigurno „plemenska majka“, bila je slepa. Međutim, naslutivši moje prisustvo, jednim znakom me pozva da uđem. Iz nabora svoje široke suknje od crne vune, ona izvadi šaku sivkastih koščica koje baci na bakrani tanjirić, pa jagodicama pređe preko njih. Pošto ih ponovo sakupi i stavi na dlan, ona ih pruži, pozivajući me odlučnim pokretom da i ja isto učinim; a ja, ne pitajući uopšte za razlog, pustih da padnu na bakarni tanjir. Ona ih smesta pažljivo dotače. I tek tada nakaza okrenu ka meni svoje oči, bele poput belanaca, dok joj iz grla izlete čudnovati zvuk - nisam mogao reći beše li to lelek ili pesma - reč koja se ponavljala i koja, ma koliko nerazumljiva bila, zazvuča poput predskazanja smrti: „Njjjmaapoooh...“, poče da viče starica sve piskavijim i piskavijim glasom.

I tada, prestravljen, uzmakoh nekoliko koraka i iskočih napolje iz šatora.

Međutim, tu me sačeka drugo iznenađenje: prostor koji je izgledao pust kada sam došao, iznenada se napuni ljudima svih uzrasta. Oni koji su me oprezno okružili, bili su tamne puti, dugačkih brkova, manje-više obučeni u široke pantalone; ali iza njih, već su se tiskale žene, držeći za ruke balavu dečicu, a sasvim male bebe - u šarenim maramama vezanim oko vrata. U njihovim pogledima činilo mi se da čitam više radoznalost negoli pretnju, ali moja ruka, za svaki slučaj, ostade na futrolji pištolja. Neki su držali moga konja za uzdu koji na

prvi pogled nije bio zadovoljan njihovom pažnjom; među sobom su raspravljali koje su mu prednosti i mane, kao da su na pijaci. Naposljetku, onaj koji je izgledao kao vođa zajednice, krenu mi u susret pokazujući puno poštovanje. Nije bio naoružan, niko od njih to nije bio, a izvesno je da im je moja uniforma ulivala strah. Najpre me upita da mu dam duvana. Pružih mu kutiju turskih cigareta koje je izgleda visoko cenio. Poče da priča na nekom slovenskom jeziku koji nije bio ni poljski, ni ruski, i od kojeg sam uspevao da razumem samo poneku reč. Reče mi da dolaze sa severa, tačnije, pokaza mi taj pravac i promrmlja nešto što se po svoj prilici odnosilo na neku opasnost. U tom trenutku, videvši ga kako trupka nogama, pozvah vranca koji odmah dođe, ne dopuštajući da ga molim; pomilovah ga po njušci i da bih ga umirio, prošaputah nekoliko nežnih reči na mom jeziku. Na taj zvuk, lice čoveka kao da se ozari i odmah zatim on počeo da govori na mađarskom, postajući razumljiv. Reče mi kako bi trebalo da budemo vrlo obazrivi. Da ćemo posle dva dana hoda naići na jedno selo. Upitah ga da li su sreli vojsku, ali on odlučno odmahnu glavom. Dakle, kakva je bila opasnost o kojoj je govorio? Na moje pitanje, on se prekrsti; dvojica njegovih sinova, reče, otišli su u lov pre nekoliko dana i nisu se vratili; plemenska majka, starica koju sam video u šatoru, razgovarala je sa njihovim duhovima.

„I šta su kazali duhovi?“, upitah čoveka, skrivajući sumnjičavost koliko sam mogao.

„Rekli su nam da treba što pre da se udaljimo od mesta gde živi zlo biće, vukodlak, demon.“ Već dva dana, reče, nijedan od njegovih ljudi nije se usuđivao da napusti čergu zbog čega su počeli da gladuju.

Pre nego što će naša četa nastaviti put, vratih se kod tih jadnika da im ostavim nešto namirnica. U trenutku kada sam odlazio, pozdravljen od svih, starica izrazi želju da mi pokloni amajliju: medveđi očnjak koji je trebalo da nosim oko vrata i koji bi, kao što mi je preveo njihov vođa, trebalo da me učini jačim, štiteći me od zlih duhova što su harali oblašću prema kojoj smo se uputili.

O tome ne rekoh nikome ni reči, čak ni mom kapetanu, kada me upita da mu potanko raportiram šta sam video u logoru lotalica. Uostalom, i ja sam bio veoma sumnjičav. U situaciji u kojoj smo se našli, prinuđeni da se suprotstavljamo stvarnoj opasnosti, kakvu bi

težinu mogao da ima praznovorni strah nomadske čerge? Pa iako se neki članovi te zajednice nisu vratili iz lova, objašnjenje njihovog nestanka ne bi nužno trebalo tražiti u natprirodnoj pojavi. Tada sam razmišljao na taj način, ne znajući da ću ubrzo morati da se razuverim.

Naposletku, posle tog beskrajnog puta kroz močvare i šume, dok su nas saletali oblaci muva i komaraca, među žarom i ledom koji su se na prečac smenjivali, bili smo gotovo stigli do cilja. U međuvremenu, kod naših ljudi, uzbuđenje je raslo. Ko zna šta su mislili da će naći? I među oficirima se budilo veliko iščekivanje: na mapi otvorenoj u šatoru glavnog štaba, onaj majušni šahovski konj koji je predstavljao našu četvu, samo što - najzad - nije stupio na svoje sudbonosno polje.

Posle dva dana stigismo u blizinu T***, sela smeštenog naspram poslednje doline pre Tatri. Da se baš tu ulogorimo, za nas je bilo od presudnog strateškog značaja. Međutim, nismo mogli znati da li nas je neprijatelj već pretekao. Poslasmu izviđača da to utvrdi, ali on se ni posle tri dana nije vratio. Ovaj nestanak bio je vrlo zabrinjavajući, budući da smo se ulogorili na desetak milja od sela, na putu koji je bilo moguće u odlasku i povratku - prevaliti na konju za pola dana. I tako, kapetan Švarc odluči da krene njegovim tragom. A ja, kao njegov pomoćnik, morao sam da ga pratim.

Kapetan Švarc bio je čovek zadivljujuće visine, dugih brkova koji su se spuštali kao u Tatarina; nedostajalo mu je jedno oko, ali ono koje mu je ostalo, bilo je dovoljno da ulije neophodan strah da bi se obezbedila bezuslovna poslušnost vojnika. To oko, zapravo, nije izgubio u ratu, već - kao što mi je sam to poverio jednog dana kada mu je votka razvezala jezik od ruke ljubomorne ljubavnice. Za vreme svih pokreta čete, kapetan je vodio svog psa, ogromnog šnaucera koji je vremenom - a ta činjenica bila je toliko uočljiva, da je ponekad postajala zbunjujuća - počeo da liči na njega, kao rođeni brat. Kada bi ih čovek video zajedno, bio je prinuđen da skrene pogled kako bi suzbio smeh. Niko se međutim nije usuđivao da se našali sa kapetanom, čije je raspoloženje, inače, bilo nepredvidivo, dobro znajući da bi jedna neumesna primedba bila dovoljna da stavi sopstveni život na kocku. Zanimljivo je bilo i to što je i pas - kao posledica časnog ranjavanja izazvanog rasprskavanjem granate - ostao slep na isto oko. Oni su bili gotovo nerazdvojni i životinja ga je verno pratila u svim vojnim pohodima, a ponekad, čak i u bitkama. Govorkalo se da je kapetana - izbačenog iz sedla udarcem sablje tokom borbe konjice, tren pre nego što će završiti pod oštricom neprijatelja - spasio njegov pas, žustro zgrabivši napadača za gušu. Dlake sive kao i u njegovog gazde - životinja je izgledala zastrašujuće; mada je u našem društvu, uprkos veličini i mrkom pogledu, tu i tamo dozvoljavao da mu probije neočekivano vesela narav. Neko ga je u logoru prozvaao Melampo. To ime mi se sviđalo, ali niko nije znao kako se stvarno zove. Iako sam se pre izvesnog vremena sprijateljio sa kapetanom, nikada nisam čuo da doziva po

imenu svog psa. Tog dana dakle krenusmo sve troje: Melampo,
kapetan i ja.

Kad dođosmo nadomak T***, sunce poče da zalazi za planinama pod snegom. Ostalo nam je još malo sati dnevne svetlosti. U sedlu, na našim konjima, stigli smo do uzvišenja kako bismo utvrdili koliko još ima do sela. Sa tog mesta mogao se uočiti put koji je trebalo da sledimo. Pošto je osmotrio dolinu uzduž i popreko, kapetan mi dade dvogled. Put je bio otvoren i vijugao je kroz tek poneku retku šumicu ariša, što nije predstavljalo opasnost za postavljanje zaseda. I celo selo izgledalo je mirno; na trščanim krovovima kućeraka, zadržala se poneka mala gomila snega, topeći se u krugovima pri dnu dimnjaka koji su se pušili. Na uličicama su se događale uobičajene stvari: videh nekoliko žena kako prolaze sa korpama suvih grana, jednog čoveka koji je hranio životinje u oboru, vatru upaljenu nasred trga, konja vezanog za stub, decu kako trčkaraju po porti majušne crkve. Seoske kuće tiskale su se pod zidinama jednog zamka od kojeg se nazirao samo vrh grba: savršena osmatračnica čitave doline.

„Sve izgleda uobičajeno“, primetih, vraćajući kapetanu dvogled.

„Neprijateljske uniforme?“

„Nisam ih primetio.“

„Kao ni naše uostalom...“

Od vojnika koji je pre nas krenuo u izvidnicu, zaista, nije bilo ni traga. Pre nego što smo sišli u selo da bismo ga zauzeli, morali smo da pošaljemo druge izviđače da istraže okolinu; iako je sve izgledalo mirno, nismo smeli na to da se oslonimo. Zabrinutost je iznad svega izazivao nestanak našeg čoveka. Jednim trzajem uzdi kapetan primora konja u žestoki krug nalevo i dade mi znak da ga pratim. Njegova odluka činila mi se jasnom; budući da dnevno svetlo neće dugo trajati, nije bilo vremena za izviđanje okoline, a nastavljanje napred otvorenim putem, moglo nas je učiniti lakom metom za nekog strelca smeštenog u zasedi na brežuljcima. Dakle, bilo je nužno da se vratimo. Pre nego što ćemo nastaviti put, on zviznu svom psu koji dotrča do nas probijajući se kroz sneg. Mada je životinja bila džinovske veličine, povremeno bi propadao u sneg do vrata.

Ipak, sneg se polako topio. U daljini smo već nazirali potočiće; ubrzo će se bela ravnica pretvoriti u blatnjavu baruštinu što će otežati napredovanje trupa i teške artiljerije.

Kapetan je nastavio da izdaje naređenja svome psu zvižducima različitog trajanja: kratak zvižduk da ga dozove nazad, a zatim duži zvižduk i eto ti ga pred nama kao prethodnica, savijajući snažna leđa u luk sa svakim skokom.

U istom trenu kada je sunce zašlo iza obrisa planina, tama nam donese sa istoka i snažni vetar, te poče da veje sneg. Ubrzo nam tu, pred očima, nestadoše tragovi našeg prethodnog prolaska, tragovi koji su služili kao vodič na povratku; našosmo se usred vejavice zbog koje izgubismo orijentaciju. Pošto sam pogledao u kompas, shvatih kako smo umesto da idemo u pravcu jugozapada, odakle smo i došli, skrenuli ka istoku. Činilo se da kapetan to nije primetio. Pokušah da ga upozorim mahanjem ruke, ali on nastavi da tera konja napred oslanjajući se možda na instinkt svoga psa i tek kada stigismo nadomak šume ariša za koju nismo bili sigurni da smo je ranije videli, on stade, gledajući izgubljeno naokolo. Pod granjem četinara na kojima se stvorio beli krov, nazirao se trag puteljka bez snega; i tako, posle kratkog dogovora, odlučismo da se uputimo ka nečemu što nam se činilo kao privremeno sklonište od vejavice, koja je iz časa u čas postajala sve jača i jača. Ne beše nam lako da stignemo, sneg je nastavljao da veje zaslepljujući nas, a poslednji deo puta - uzbrdica - bio je i najteži. Izgledalo je da konju kapetana Švarca ponestaje snage, ali već u zaklonu prvih krošnji, zemljište više nije bilo tako porozno i posle izvesnog vremena tlo je postalo zbijenije. Melampo je stigao prvi, dozivajući nas promuklim lavežom. Uskoro se sklonismo ispod drveća koje je vremenom napravilo neprobojni krov od isprepletanog granja. Otresosmo sa sebe sneg koji nas je pokrivao od glave do pete. I Melampo se nekoliko puta žustro otrese. Sada je piljio u nas onim svojim jednim okom kao da nas pita šta nameravamo da učinimo, ali mi, čak i da smo imali prsten kralja Solomona, ne bi znali šta da mu odgovorimo. Sjahavši s konja, kapetan osmotri konjsku opremu, otpusti kaiš i lupkajući parom rukavica, očisti sneg sa grive i glave svoga konja. I ja učinih isto. Trebalo je samo da sačekamo da se stiša mećava; nije bilo drugog izbora nego da provedemo noć smrzavajući se: bilo je nezamislivo paliti vatru jer bi vatra srušila naš krov od svežeg snega.

U zaklonu od vetra i u suvom kutku, mogli smo ipak da sačekamo zoru ne hrleći u susret opasnosti da se smrznemo. Koliko god je bilo moguće, zavukosmo se u tu prirodnu pećinu gde je mrak postajao neproziran. A napolju, kovitlac oluje kao da nije želeo da se zaustavi i nebom su vitlale ljubičaste munje. Pod svetlom slabašne džepne lampe, našosmo ćošak gde ćemo prostrti ćebad i smestiti se tokom noći. Malo kasnije, naše oči privikoše se na tamu: ispred nas se pružala neka vrsta puteljka od crnice pokrivenog trulim ostacima igličastih listova, dok su nam se nad glavama ljuljali beličasti svetlucajući mehuri od snega koji se zadržao između grana. Nismo mogli znati kolika je ta šuma, niti smo imali ni najmanju nameru da se naročito pomeramo; naprotiv, nismo želeli da izgubimo iz vida ni prolaz kroz koji smo ušli. Uvih se u vojno ćebe sve do očiju i opružih se, s potiljkom na rancu. Možda zbog ošamućenosti izazvane snegom, bio sam ophrvan umorom; kroz otežale kapke, video sam kapetanovo telo; on je upalio svoju dugu i krivu bugarsku lulu, i taj majušni žar što se pušio, kao da me je grejao poput vatre u ovom poljskom skloništu. Uljuljkan hujanjem oluje, zaspah u svom na brzu ruku napravljenom ležaju.

Probudilo me je pseće lajanje. Mislio sam da sam spavao tek nekoliko minuta, a zapravo me je struja snova odnela daleko. Po tome koliko sam bio ukočen, sigurno je prošlo više sati, oluja se beše umirila kao jedrilica na mirnom moru. Sve unaokolo utonulo je u nekakvu preteću tišinu. Činilo se kao da se priroda iznenada zaustavila zadržavajući dah. Upitah se kakva bi opasnost mogla da postoji u tišini. Setih se da sam kao dečak - kako bih se ohrabrio kada sam se ponekad noću budio u mraku svoje sobe - govorio ili pevušio da bih prekrio glasom svaki čudnovati šum. Međutim, kada je pretnja stvarna, isplati se biti nepokretan i na oprezu. Pokušah da ustanem, ali, izgubio sam svaki osećaj u nogama. S naporom skinuh čizme i počeh da trljam stopala ne bih li podstakao cirkulaciju. I kapetan se beše razbudio i počeo da psuje, pokušavajući da stane na noge. Učinilo mi se da gleda ka kraju šume, prema tački kuda smo ušli. Ništa nije kaljalo čistoću belog snežnog plašta, pa ipak i konji su se nervozno ritali kao da njuše opasnost. Pokušah da ponovo obujem čizme. Kapetan je zviznuo, ali pas ostade nepokretan. Tek u tom trenutku postadoh svestan mimetičke

sposobnosti ljudi i životinja da izgledaju dvosmisleno u polumraku; i zaista, šnauzer mi nije okrenuo leđa kao što sam u prvi mah pomislio, već je gledao prema meni i kada se pokrenuo, na trenutak pomislih da želi da me napadne. Sasvim suprotno, privučen nečim iza mojih leđa, on me je u jednom skoku preskočio i produžio u šumski gustiš. Kapetan zviznu više puta, odmotavajući se iz ćebeta koje mu je bilo oko ramena; odmah potom i on nestade u istom pravcu. Videh da mu je u ruci revolver. Nazuh drugu čizmu, pa se i ja strmoglavih za njima. Posle nekoliko koraka, međutim, vratih se nazad do konja. Vođenje konja usporavalo je moje napredovanje, toliko da počeh da očajavam hoću li uspeti da stignem mog kapetana; ali, tako bar nismo bili u opasnosti da ostanemo bez konja.

Nastavlja sam da zadirem u dubinu beskrajne tame, spotičući se i padajući. I sada se pitam gde li sam našao snage da nastavim tako, na slepo, povrh svega vukući s naporom dva jogunasta konja. A potom blaga svetlost počeh da se probija kroz krošnje drveća. Iznenada se nađoh na otvorenom, na proplanku obasjanom mesečinom; mesec je sijao visoko usred zvezdanog neba bez oblaka. Moje oči, već naviknute na mrak, teško su podnosile taj sjaj. Jedva uspeh da opazim obrise nekog udaljenog tela kako se s mukom probija kroz sneg, pružajući se prema nečemu što mi se činilo kao gomila ruševina, da bi se za koji čas ukazalo napušteno groblje, sa nadgrobnim pločama i krstovima od gvožđa, iskrivljenim i isečenim. U jednom trenutku, začuh kako pseće lajanje postaje sve glasnije u svojevrsnom pomahnitalom krešendu, da bi se okončalo razdirućim cviljenjem, čiji su eho bila dva munjevita pucnja. Prenuh se i ubrzah korak, koliko sam mogao, prema tački gde sam video da se miče kapetanova figura. Naposletku, uspeh da razaberem crnu mrlju, kako se širi u snegu i koja je izgledala više kao grm, negoli kao ljudsko biće. A to je zapravo bio kapetan, na kolenima, sa širokim vojnim ogrtačem, koji mu je - obavijen oko tela - stajao kao venac. Činilo se da je propao u sneg. Približih mu se, uznemiren njegovom nepomičnošću. Na tren pomislih da je - pogođen metkom - ostao tako okamenjen u prirodnom stavu, kao što se često događa kada nas iznenada smrt zadesi. Ali, kada sam bio na nekoliko koraka od njega, primetih da mazi svoga psa, položenog na bok, govoreći mu

nežno kao da želi da ga vrati u život. Svuda oko sneg je bio rastresen i išaran dubokim brazdama; bilo je jasno da se šnauer, pre nego što će podleći ranama, upustio u žestoku borbu sa nekom divljom životinjom, izvukavši deblji kraj. Medved ili vuk, šta god da je, posle kapetanovih hitaca ta životinja je u jednom skoku došla do šipražja ne ostavljajući drugog traga. Međutim, ono što sebi nisam uspevao da objasnim bilo je to da na psu nije bilo nikakvih rana; tek kada ga je kapetan podigao sa zemlje kako bi ga položio na svoga konja, shvatih zbog čega mu se glava klatila tako mlitavo: vrat mu je bio polomljen.

Kada se nevreme stišalo i pun mesec obasjavao kao po danu sve oko sebe, odlučismo da ponovo krenemo na put. Nezamislivo je bilo krenuti nazad kroz šumski gustiš: morali smo da ga zaobiđemo, znatno produžavajući putovanje. Do logora stigismo tek u zoru i kapetan smesta pokopa telo psa koje je doneo dotle na sedlu; iskopao je rupu i pokrio je kamenjem. Tokom čitavog puta, nismo prozborili ni reč o onome što se dogodilo i kada sam ga kasnije zamolio za neko objašnjenje, naiđoh na neuobičajenu uzdržanost. Upitah ga da li je bar prepoznao životinju koja je napala njegovog psa, ali on nije znao, ili nije hteo, da mi odgovori. Reče samo kako je siguran - ma šta da je bilo - da ga je ranio jednim hicem iz pištolja.

Po našem povratku, vreme se pokvarilo: najpre se podiže neki topli vetar koji od svežeg snega napravi lapavicu i zatim poče da pljušti. Logor je doslovce bio pretvoren u jezero i najveći deo vremena bili smo u šatorima. Kako bismo izbegli da voda učini neupotrebljivim naš smeštaj, iskopali smo kanale za oticanje koji su ubrzo ličili na bujicu potoka. Razmišljati o manevrima, vežbama, ili samo o običnim premeštanjima, bilo je van pameti; prelazak iz jednog šatora u drugi činio se herojskim poduhvatom. Na našu sreću, nevreme je smetalo i neprijatelju. Bez obzira na to, straža je bila udvostručena, a jedan drugi izviđač, uvijen u široku kabanicu, krenuo je da utvrdi situaciju.

Ova nametnuta nepokretnost predstavljala je plodno tlo za različita nagađanja o onome što se dogodilo. U logoru se nije govorilo ni o čemu drugom do o psećoj smrti; ovo je, zajedno sa nestankom izviđača - o kome, uprkos potragama što uslediše, ne beše ni traga - samo podsticalo praznoverne strahove. Osim toga, kapetan Švarc, koji je prvih dana izbegavao da o tome progovara, prevazišao je sada svaku suzdržanost: ako je bio ćutljiv kao trezan, posle koje čašice rakije pokazivao bi nesvakidašnju brbljivost. Sedeći u suvom kutku oficirskog šatora, pričao je i prepričavao ono što se desilo, obogaćujući pojedinostima svaki sledeći nastavak. Kleo se da nije bila životinja, a još manje medved, kao što je neko tvrdio; on, kapetan, video je tako mnogo medveda, a neke čak i oborio. „Recite nam kapetane“, navaljivali su na njega vodeći računa da mu rakijska čašica ne ostane prazna, „recite, kapetane, ako to nije bio medved, u šta ste pucali te noći?“ Kapetan je tvrdio da je pri mesečevoj svetlosti, u trenu kada je u njega ispalio nekoliko hitaca iz revolvera, uspeo jasno da vidi tog stvora i bio je spreman da stavi ruku na Bibliju i zakune se da je ono što je ugledao, njušku ili lice - šta god - bilo i od ljudskih i od životinjskih crta. Neko natuknu da je možda reč o kakvom natprirodnom biću, zloj vrsti koja se muva po groblju, možda o *vukodlaku*; naježih se od te reči, jer nije prošlo mnogo od kada sam čuo kako je izgovara vođa čergara. U međuvremenu, njegovi slušaoci postajali su sve pažljiviji i brojniji, iako, poznavajući kapetanovu hvalisavost, niko nije bio spreman da poveruje baš u sve što je pričao.

Ponekad upravo najnepoverljiviji požele da istraže neki tajanstveni događaj; kao da ih nešto neizrecivo tera da budu opovrgnuti; hteli bi da i u svom srcu oseće onaj isti strah od nepoznatog koji je primitivnog čoveka doveo do toga da sagradi svoj panteon. Nepoznato... to nasleđeno osećanje čiji je trag neizbrisivu ljudskom srcu. Ono što me čudilo, bila je činjenica da smo mi, vojnici - navikli na svaku vrstu opasnosti, čak i na pomisao da možemo svakoga časa dobiti metak u čelo i umreti - uživali poput dece kada potiskuju jezu slušajući bajku o bauku. Pošto sam ozbiljno proučio narodne legende, danas znam da je više od ruševina kuća i starih dvoraca, priroda ta koja nam pripoveda svoje bajke, ponekad sa srećnim krajem, ali veoma često ipak stravične. Mislim da ništa više od usamljenosti u divljoj prirodi ne može da pothrani strah od Zla. Strah od Zla znatno prevazilazi strah od smrti, ili, bolje rečeno, strahu od smrti pridodaje još veći strah: da će se u smrti izgubiti i sama duša.

Tih dana pozvaše me da učestvujem kao svedok u svojevrsnoj parnici, ali činjenica da sam rekao kako ništa nisam video, pojačavala je sumnju nepoverljivih. Pa ipak, u jednom trenutku, većina prisutnih kao da se udružila ne bi li učvrstila kapetanovu tvrdnju. Povod za ovakav stav, koji se uglavnom zasnivao na sećanjima iz detinjstva, pričama i legendama rodnog kraja, bile su reči poručnika Holenije, poznatog intelektualca, čoveka koji je išao u vojne pohode noseći kovčeg knjiga, kao da će ga odbraniti one, a ne oružje: bio je to zagonetan čovek, ćutljiv, ali ne i sramežljiv, učesnik svih razgovora za stolom, čovek koji je umeo da se zabavi samo slušajući i koji bi se umešao tek na kraju, kada bi se društvanje već stišalo, zapečativši oštru raspravu kakvim učenim citatom, koji većina ne bi razumela, ali koji bi, bez obzira, svima vratio dobro raspoloženje. Ali, ne i ovoga puta. Ovoga puta, njegove reči razumeše svi, iako im svako dade značenje shodno sopstvenom razumevanju života.

Koristio je citat iz *Timaja* prevodeći doslovce: „I kada bi čovek istrajavao u svojim zlodelim, svaki put bi se pretvorio u kakvo životinjsko biće, shodno svome grehu ili nalik onome što beše njegov porok...“

Činjenica da se nesreća koja je zadesila našeg kapetana dogodila u okolini napuštenog groblja, a povrhu toga, u noći punog meseca,

bila je dobar razlog da se svima zapali mašta. Počesmo da govorimo o duhovima, o čudovištima, o prikazanjima i neobjašnjivim događajima. Jedan od prisutnih ispriča priču o vojniku kojeg je zbog dezertstva ratni sud osudio na smrt. Pre streljanja on je verenici napisao pismo i predao ga poručniku kako bi ga ovaj odneo posle njegove smrti. Poručnik je pročitao pismo koje mu je predato (pravila su mu to nalagala) i među brojnim osuđenikovim preporukama devojci bila je i ta - i to ponovljena dva puta - da ga čeka, jer će joj se vratiti pošto obavi neke poslove od nevelike važnosti, među kojima je i jedno streljanje. Poručnik je otišao da lično uruči pismo devojci koja je već nosila crninu, otkrivši mu da je znala za verenikovu smrt, budući da ga je jedne noći čula kako kuca, a kada je otvorila vrata, videla ga pred sobom u uniformi svoj uprljanoj krvlju i blatom, sa šest rupa od metaka u grudima i jednom na čelu. Devojka je takođe rekla da se nije uplašila, ali da mu je odlučno naredila da se vrati tamo odakle je došao.

Ovu priču je prekinuo, ili tačnije rečeno, ispravio drugi prisutni: „Stvari nisu išle baš tako“, ustvrdi on pun pouzdanja. „Vojnik nije bio dezertter. Obuzet predosećanjem skore sopstvene smrti, napisao je verenici pismo i predao ga prijatelju koji je bio iz istog mesta, moleći ga da pismo uruči devojci u slučaju njegove smrti. Sledećeg dana, metak neprijateljskog strelca pogodi ga pravo u čelo. Greškom, sahraniše ga na brzinu zajedno sa dvojicom streljanih dezerttera. Vrativši se u rodno mesto tokom kratkog odsustva, prijatelj ode kod devojke, našavši je - to je tačno - u crnini. Devojka mu ispriča kako ju je jedne noći posetio verenik, blatnjav i sa velikom rupom na čelu. Objasni mu kako je ljubav koja je vezivala za verenika oterala svaki strah od utvare. Njen mladić se požali na to što je - uprkos časnoj smrti - morao da počiva uz dva dezerttera. Pre nego što će otići, on pruži ruku prema njoj i zamoli je za neku uspomenu. Ona odole nagonu da se izmakne i dopusti da je ta ruka dotakne. Oseti nekakav blagi trzaj pre nego što se vizija izgubila. Tek kasnije, postade svesna da joj na prsluku nedostaje jedno dugme. Prijatelj, pošto se vratio na front, povede razgovor sa mlađim vojnim sveštenikom koji popusti pred njegovim zahtevima i dade odobrenje da se iz zemlje iskopa telo vojnika kako bi ga sahranili uz počasti. Pa

dobro, taj leš, već u stanju početnog raspadanja, stezao je u šaci jedno majušno dugme.“

Zvuk njegovih reči još se nije sasvim utišao kada u naš šator uđe podnarednik i, smeškajući se, raspoloženo upita: „Zašto me tako gledate? To sam stvarno ja, a ne neki duh!“

Neko ga potapša po ramenu: „Ja jamčim da nije duh, zaista je od mesa i kostiju. Više od kostiju, istinu govoreći...“ Mislio je na njegovu preteranu mršavost, zbog koje je često bio povod za pričanje viceva. A neko drugi još potpali vatru: „Mogao bi da bude duh, niko ne bi ni primetio!“

Posle opšteg smeha, usledi zastrašujuća tišina, duh praznoverja je nadvladao. Počesmo da raspravljamo o tome da li je moguće da jedna utvara, bestelesna po prirodi stvari, može da se materijalizuje tako da bude u stanju da se pomera i uzima predmete, kao što je bio slučaj sa dugmetom. Poručnik Holenija pokuša da objasni stvar na najrazumniji način: vojnik je otkinuo dugme pre nego što će otići u rat, i držao ga je kraj sebe kao amajliju. Taj, tada nenajavljeni gest, ostao je uspavan u devojčinom sećanju da bi se tek kasnije otkrio u snu. Umeša se i vojni lekar koji počeo da govori o slučajevima katalepsije ili prividne smrti. Događalo se više puta - reče - da se osobe sahranjene u stanju narkolepsije probude, uspevajući u pojedinim slučajevima čak i da izađu iz groba, ali, koliko je poznato, čuvale su se da se u njega vrate! Bez obzira, ova naučna objašnjenja nisu - naravno - mogla da odvrate prisutne od teme koja ih je toliko zanimala, čiji razvoj kao da je postajao sve uznemirujući. Verovatno je pomisao na tajanstvenu smrt komandantovog psa nastavljala da nas prati, te od početne povesti o natprirodnom zbog ljubavi, vrtoglavo pređosmo na strašnije priče. Niko od njih, osim poručnika Holenije, nikada nije čitao ni Brema Stokera, niti Džona Polidorija, ali slučajno je naš kontingent bio sastavljen uglavnom od Slovena i Mađara, a uz njihova ognjišta, stari su svojim unucima uvek pripovedali o vukodlacima i vampirima.

Verovanje u ova bića rasprostranjeno je u svim zemljama Istočne Evrope, od davnina. Ne postoji neka određena razlika između ovih jezivih stvorenja, osim što su vampiri „neumrli“, oni što izlaze iz svojih grobova da bi se nahranili ljudskom krvlju, dok su vukodlaci ljudi koji se u noćima punog meseca preobražavaju u ogromne

vukove, da bi potom ponovo zadobili pređašnji oblik i vratili se normalnom životu u društvu. I vampirima se pripisuje sposobnost preobražavanja u životinju, a i jednima i drugima - da ujedom, održavaju svoju zastrašujuću vrstu. Postoje dva načina suočavanja sa ovim verovanjem: prvi se sastoji u pokušaju objašnjenja fenomena, drugi predstavlja poricanje istinitosti tih priča. Drugi način je, svakako, umirujući. Što se prvog tiče, osnovna poteškoća sastoji se u prikazivanju - naučnim rečnikom - načina na koji ovi živi leševi mogu da pređu granicu groba i vrate se nazad u njega, a da se zemlja ne rastrese, te da budu viđeni kako se motaju uobičajenog izgleda i delaju na način koji je svojstven živim bićima, i, naposljetku, da se služe tom tajanstvenom vezom između duše i tela kako bi ostali u nekom međustanju između života i smrti, hraneći se krvlju svojih žrtava. Ako su utvare, zašto tek kada se njihova tela spale, prestaju da uznemiravaju žive? Jednako je neobjašnjiva njihova navodna sposobnost da se preobrazu u životinje.

Ma koliko odricali postojanje izvesnih pojava, tako što ćemo ih pripisati opseni, značajna je činjenica što na prostoru tako širokom kao što je Evropa, postoje veoma slična verovanja i to kod vrlo udaljenih naroda, različitih po veri i baštini. I, u vezi s tim, postoji i jedan tekst Avgustina Kalmea, opata iz Senoa koji o ovim sličnostima opširno govori.

Malo kasnije svi su se utrkivali kako bi ispričali svoju priču. Jedan od njih, citirajući štampu s početka veka, iznese događaj koji se zbio u jednom delu Gornje Bavorske gde je godinama neki vukodlak zastrašivao stanovnike nekoliko sela. Sumnjalo se na pastora koji je živeo u kolibi na jednoj visoravni. Tokom jedne noći punog meseca, nekoliko hrabrih mladića, umornih od neprestanih nestajanja dece i devojaka, čekali su ga u zasedi sa naoštrenim kopljima, i, smrtno ga ranivši, naterali da se vrati na visoravan gde su ga rastrgli njegovi psi koji su čuvali stoku. Drugi prepriča događaj koji se zbio u selu istočne Rusije: gubernator provincije na granici sa Litvanijom, čovek zao i okrutan, naterao je svog službenika da mu za ženu da kćerku kojom je bio zanesen. Devojka, već obećana jednom poštenom mladiću iz mesta, morala je da se povinuje želji gubernatora. Posle godinu dana braka, svakako ne provedenog u sreći i skladu, jer je devojka bila izložena neizrecivim grubostima i poniženjima,

gubernator se teško razboleo. I pre nego što će umreti, natera je da obeća kako se više nikada neće udati. Ali ona, izneverivši zakletvu u koju nije ni verovala - vratila se u zagrljaj mladiću i posle nekoliko meseci udala se za njega. Od tada, jedna velika životinja, slična vuku, poče da se mota oko njihove kuće; ma koliko su lovci iz te oblasti pokušavali da je obore pucajući u nju, životinja se činila neranjivom. Pomenuta pojava izgubila se tek kada su, iskopavši telo gubernatora - koje ni posle više meseci pod zemljom nije pokazivalo nikakve tragove raspadanja - odsekli njegovu glavu i zapalili je. Posle devet meseci braka, rodi se dete tela prekrivenog gustim riđim dlakama koje je živelo svega nekoliko sati. Izbezumljena, devojka napusti muža i kuću da bi se zamonašila i povukla u manastirsku usamljenost.

Priče su se nadovezivale jedna na drugu; šator u kojem smo se skupili bio je već prepun izliva mašte kao što je vazduh pun elektriciteta uoči oluje.

Sve do trenutka kada nas je u stvarnost prenuo povratak u logor čoveka koga smo poslali u izviđanje. Vika najavi njegov povratak, zbog čega izađosmo svi iz šatora, prkoseći žestokom pljusku. Možda zbog širokog ogrtača sa kapuljačom sa koga je kapala voda, tek, njegovo lice izgledalo je još iz daljine sablasno bledo, rekao bih čak da je ličio na smrt samu. A izvesno, on nije bio glasnik sa lepim vestima. Bez obzira što je nosio kabanicu, ispostavilo se da je moker do gole kože, toliko da bi se mogao cediti kao krpa; po tim uznemirenim očima koje su htele da mu iszure iz duplji, reklo bi se da je sasvim izgubio razum. Pošto smo ga povelili u zaklon pod šator, morali smo da ga ugrejemo i ohrabrimo sa više čašica rakije, pre nego što je uopšte uspeo da prozbori sopstvenim glasom. Poče da mumla nerazumljive reči, i ma koliko se trudili da ga smirimo, podstičući ga da počne priču od početka, njegovo sećanje brkalo se posle nekoliko rečenica. Bilo je neophodno da se umeša vojni lekar koji mu ubrizga u ruku neku supstancu što mu ubrzo omogućilo da izda raport nadređenima. Njegov govor postade tiši i razumljiviji, pa ipak, koliko god umiren od sedativa, sećanje na ono što je video, grčilo mu je lice. A ono što nam je ispričao, nimalo nije bilo umirujuće.

Nastavio je dakle da sledi put označen na mapi uz sve neugodnosti zbog jake kiše. Put je na izvesnim deonicama bio neprohodan i u više navrata imao je utisak kao da tone u živi pesak. Na takvoj podlozi konj se lako iscrpljivao, odbijajući da nastavi dalje. S vremena na vreme, morao je da stane kako bi ga odmorio. Tada je pomoću dvogleda temeljno istraživao okolinu. Mada je snežni pokrivač, topeći se, manje bleštao, i uprkos zavesi od kiše, mogao je jasno da razazna svaku stvar koja se kretala po tom prostranstvu u krugu od najmanje jedne milje. I odjednom, pojavi se tamna mrlja prelamajući se u sočivu dvogleda. Teško mu je da pronađe to mesto, ali naposletku uspeva. Mnogo je bliže nego što misli, rekao bi da se nalazi na ne više od stotinak metara. Pokušava da izoštri: nešto neodređeno s mukom se pomiče, vukući se kroz sneg koji je postao ogromno blato. Pobedivši panični strah, vojnik odlučuje da izvrši svoj zadatak i proveriti stvar izbliza. Steže pušku i držeći je uperenu prema toj gomili što se miče, napreduje s neophodnom predostrožnošću. U jednom trenu, čini mu se da vidi ruke koje se grče kao da prizivaju njegovu pažnju. Uprkos tome što kišne kapi zamagljuju sočiva, on usmerava dvogled u tom pravcu i prizor koji mu se ukazuje pred očima gori je nego što je mogao da očekuje: nisu ruke te koje se grče, već potkolenice umirućeg konja, koji, s vremena na vreme, služeći se poslednjim snagama, pokušava da se podigne da bi zatim nanovo pao uz prasak usred blata. Ali tek kada se približi kako bi mu okončao muke hicem iz puške, primećuje da životinja nosi stravičan tovar vezan za sedlo: izmrcvareni leš jednog čoveka. Po krvavom pramenu plave kose on shvata da je reč o nestalom izviđaču.

Došavši dotle u svojoj priči, snaga kao da ga napusti i čovek izgubi svest. Čitav logor smesta je bio u stanju uzbune. Jedan odred od šest vojnika na konjima bi poslat da donese leš. Pre nego što će biti sahranjen uz sve počasti, telo izviđača pažljivo je ispitao vojni lekar koji uoči brojne prelome nogu i ruku, kao i mnogobrojne rane, uključujući i neke koje su izgledale kao duboki ugrizi životinja. Iz lekarskog izveštaja mogao se rekonstruisati tok te jezive smrti. Neko ga je, skinuvši mu vojnu uniformu, čvrsto vezao za sedlo i ostavio ko zna gde, ali je prethodno isekao petne žile njegovom konju. Životinja, s isečenim žilama, pokušala je da se dovuče do logora rušeći se pri svakom koraku, nanoseći konjaniku sve one prelome i rane što će

ga potom oterati u smrt. Osim toga, bilo je jasno, da su nad njegovim rastrgnutim telom i - nadamo se, već beživotnim - besnele i lisice, jazavci ili neki drugi mali grabljivci privučeni mirisom krvi.

Kome pripisati tako prefinjeno mučenje? Svakako ne kakvom natprirodnom biću, kao ni čoveku koji se pretvorio u životinju. Možda pre životinji koja se pretvorila u čoveka.

Kiša nas je danima i dalje šibala, ali, uprkos vremenu, naša četa bila je grozničavo uposlana. Vežbe su počele i obavljane su bez predaha, izviđači, u grupama po trojica, češljali su neprekidno okolinu, inženjerija je bila zauzeta crtanjem mape sa svim pojedinostima te teritorije, a u oficirskom šatoru nismo se više okupljali da bismo igrali karte ili pričali bajke, već samo da bismo se bavili vojnom strategijom. O smrti našeg čoveka nije se više govorilo, ali taj tragični događaj sigurno je neprestano puštao korenje u mislima svih nas. Kapetanov zadatak bio je da napiše pismo vojnиковoj porodici i on ih u pismu obavesti samo da je poginuo časno obavljajući svoju dužnost. Pojedinosti pregleda koji je vojni lekar obavio na njegovom telu ostale su poverljive i to ne samo za porodicu, već i za vojsku; pa ipak, bio sam spreman da se opkladim kako je i poslednji vojnik iz naše čete sam došao do istog zaključka: da je izviđaču skinuta uniforma, da je čvrsto privezan za sedlo svog konja kome su isečene petne žile tako oprezno, da ne bi iskrvario pre vremena - to je sada već svima bilo jasno; tako da nikome nije moglo da promakne kako je tim činom - za koji je bilo nezamislivo da se pripiše samo jednom čoveku - bio jasno izražen prezir i izazov našoj vojsci.

I onda kada je kiša prestala da pada, ostadosmo i dalje na našem položaju. Kapetan je morao da sačeka naređenje iz generalštaba; ono naposljetku stiže u obliku depeše koju donese glasonoša: u iščekivanju da nam se pridruži teška artiljerija, prinuđena da sledi drugi put, paralelan sa našim, trebalo je da zauzmemo selo.

Do prvih kuća stigismo sa osam ljudi koji su išli peške, blatnjavi od glave do pete. Čak je i oružje koje su nosili preko ramena izgubilo svoj sjaj, pa je ličilo na bezazlene alatke za obrađivanje zemlje. Niko od stanovnika nije reagovao na naš ulazak. Sretosmo samo dvojicu seljana koji, videvši nas, prestadoše da rade ono što su radili; jedan nasloni ruke na dršku ašova, dok drugi podiže širit na kapi u nekakvom polupozdravu; međutim, ubrzo obojica nastaviše sa svojim poslom, kao da se ništa nije dogodilo. Samo nas je grupica derana pratila u korak jedan deo puta, držeći se na prikladnom rastojanju: jedan od njih se odvaži pa baci kamen koji udari šlem jednog od vojnika, te ovaj preteći uperi pušku, rasterujući dečurliju. Nastavismo oprezno da napredujemo, budući da nismo mogli znati šta se krije iza tih naizgled mirnih prozora. Jedan jedini čovek naoružan mitraljezom mogao je da nas pokosi za nekoliko sekundi, a posle onog što se desilo našem izviđaču, plašili smo se najgoreg. Uprkos mojoj uobičajenoj nepoverljivosti, osećao sam da su selo i njegovi stanovnici pod uticajem nekakve čarolije koju ni naša viteška oprema nije mogla da rasprši. Stigavši do glavnog trga, pregrupisali smo se i, pošto je svakom dodeljen određeni sektor, naređeno je da se pažljivo istraže kuće i ambari. I upravo tu, i pre nego što će se vojnici udaljiti, otvoriše se širom vrata županije, i paroh, čovek još sasvim mlad, riđe kose i brade, krenu nam u susret šireći ruke pokretom koji je, iako možda nije bio baš izraz blagosiljanja, barem izgledao prijateljski.

Pozva kapetana i mene da pođemo za njim u županijski dom. Tokom tog kratkog puta do kuće, krajem mantije on pokri sebi lice kao da želi da ga ne prepoznaju, ali čim uđosmo u stan, njegovo ponašanje se promeni: izrazi veliko zadovoljstvo zbog našeg dolaska. „Nebo vas je poslalo!“

Pričajući uzbuđeno, on nam otkri da Nemci spremaju ofanzivu: u stvari, mnogi izviđači su zapravo češljali zonu, a tokom sunčanih dana mogli su se na okolnim planinama videti odsjaji stakala sa njihovih dogleda. Nalazili smo se u parohovoj radnoj sobi, maloj prostoriji bez ukrasa sa prozorčićima zaštićenim snažnim rešetkama. Osim raspeća, na zidu iznad malog kamina od kamena, primetih

malu sliku kao svojevrсни *ex voto*⁵, nacrtanu rukom naivca; predstavljala je svetog Arhađela Mihaila, u srebrnom oklopu u času kada kopljem probada nekog stravičnog stvora. Nešto na toj slici, neki detalj, skriven, pa ipak vidljiv, bio je na pragu da mi se sam otkrije dok sam ga posmatrao, ali tada sveštenik, možda uočivši moje zanimanje za sliku, kao da je želeo da me odvrati, pokrivajući mi vidik svojim telom. Bila je očevidna njegova dobra volja da nam bude od koristi i da nam pruži sve informacije o rasporedu sela i tačkama koje bi mogle biti najizvesnija mesta za ulaz Nemača. Uveri nas da su žitelji mesta posvećeni i verni otadžbini, da će vrlo rado sarađivati i čak nas opomenu da ne budemo grubi prema njima, iako su njihova zatvorenost i nepoverljivost mogle da izazovu neke sumnje. Međutim, kada smo se raspitivali o dvorcu gde smo nameravali da smestimo garnizon koji bi branio celu oblast, primetih kod njega izvesni otpor da o tome govori. Vlasnik dvorca bio je Akim fon Štauberg, markgrof⁶ čitavog zapadnog kraja i apsolutni vlasnik zemlje koja se prostirala do granice sa Nemačkom. Govoreći o njemu, nije mogao da se suzdrži, a da se više puta kradomice ne prekrsti, kao da pominje đavola lično. Bio je to zao čovek, reče, *dives malus*⁷ koji nije priznavao nikakav autoritet, ni države, ni crkve. Imao je vlast nad životom i nad smrću svakog živog bića, čoveka ili životinje, na njegovoj teritoriji i nad svakim ko bi tuda samo prolazio. Bio je i jedini sa pravom na lov i paroh nam ispriča o užasnom kraju nekih lovokradica koje je iznenadio nekoliko dana ranije u svom lovištu.

Opomenu nas da budemo oprezni i da nas ne obmanu njegovi otmeni maniri, budući da đavo kušalac može da nas prevari upravo poprimajući najzavodljiviji izgled; opomenu nas da se čuvamo, jer niko nije mogao znati na čiju stranu je stao. Postojala je čak i sumnja da je zbog svog nemačkog porekla (porodično ime je to potvrđivalo) mogao da bude naklonjen napadaču. Osim svoje radne sobice, paroh nam dozvoli da istražimo ostatak županijskog doma, crkvenu riznicu i crkvicu gde nam - uzevši kadionicu - dade blagoslov. Gledajući oko sebe, primetih da su i zidovi crkve pokriveni slikama, darovanim *ex voto* i koje su većinom, baš kao što je bila ona u radnoj sobi, predstavljale svetog Mihaila na konju kako probada životinju, a na nekim i kako je pobedonosno diže uvis. Međutim, na svim tim

slikama, u donjem desnom uglu bila je naslikana i mlada žena, uvek drugačijeg lika, kako se moli na kolenima. Upitah se šta li znače te slike. Ko su te devojke i od čega su se izbavile? Zaustavih se da ih osmotrim. Sveštenik mi se približi. Glas mu je podrhtavao. „Medved ili neka životinja slična ogromnom vuku, mota se selom ponekad noću.“

Upitah se zašto se seljani oslanjaju na svetog Mihaila, a ne na nekog lovca opremljenog valjanom puškom. Svešteniku kao da je bilo neugodno: „Oh, naravno, i najiskusniji lovac ne bi bio u stanju da zaustavi to čudovište; samo koplje arhanđela, ili njegova slika.“

„Čak ni srebrni metak?“ Došlo mi je da se našalim, ali molećivi pogled sveštenika zaledi mi osmeh na usnama.

„Jasno je da ne možete ni da zamislite težinu situacije. Nadam se da ste svi vi hrišćani i da ne trpite laskanja i varke zloćudnog.“

„O čemu se ovde radi?“, lecnu se kapetan. „Napolju samo što nije buknuo rat, neprijatelj je pred vratima, a vi govorite o đavolu! Ako postoji demon, on nosi uniformu, naoružan je do zuba i nalazi se tu napolju, spreman da nas napadne sa svojom vojskom. Mi smo ovde da bismo vas zaštitili, da odbranimo vaše selo kako ne bi palo u njegove ruke, kako ne bi bilo spaljeno.“

„Tako je, *naše selo*...“ Sveštenik, ojađen, odmahnu glavom.

„Nadam se da je tako, ali ovo selo više nije naše, ako je ikada i bilo. Niko ne može da se pohvali da poseduje nešto na ovom mestu koje je i Gospod zaboravio. Ovde sam tek nekoliko meseci. Poslao me je krakovski biskup da zamenim starog paroha; on je nalazio hrabrosti da podigne svoj glas protiv markgrofa ne bi li ga ubedio da se pokaje zbog razvrata i navede ga da raskine ugovor koji je sačinio sa nečastivim. Ali, njegove molbe nisu vredele ništa, čak ni izopštenje koje mu je, ne dopuštajući da ga uplaši - dosudio. Ničemu nije poslužila njegova hrabrost, osim što ga je snašla jeziva smrt... izboden je nožem usred noći u sopstvenom krevetu. A sada sam ja zauzeo njegovo mesto. Ja, koji nemam ni stoti deo njegove duševne snage, prinuđen sam da živim u strahu, kao što u strahu i pomireni sa sudbinom žive svi stanovnici ovog nesrećnog sela. Markgrof nas drži kao da smo neko stado iz kojeg s vremena na vreme uzima ovcu za klanje. On je bar, mislim na moga prethodnika, imao hrabrosti da prijavi nasilnost ovog čoveka koji koristi svoju moć da bi

zadovoljio najniže porive nad devojkama koje su, zbog jedinog greha što su lepe, prinuđene da podnose njegovu pažnju; toliko, da se svaka nasleđena deformacija zbog pelagre ili neke druge bolesti, ovde slavi kao dar s neba.“ Dakle, ne bi trebalo da se čudimo ako budemo videli mnoge devojčice prljave i u ritama.

Baš tada kroz moje sećanje probi se onaj jedva vidljivi znak koji sam već video posmatrajući sliku na zidu iznad kamina u županijskom domu, detalj koji se ponavljao na svim slikama; u dubini se nazirao dvorac, a iz dvorca se vijugavo spuštao put, kao da nagoveštava da životinja silazi upravo sa njegovih bedema.

„Da li ta životinja“, rekoh, pokazujući na jedan *ex voto* „ima nekakve veze sa dvorcem?“

Sveštenik je dugo razmišljao pre nego što će odgovoriti.

„To je ono što sam pokušavao da vam kažem. Mislicete da je reč o uticaju narodnog praznoverja. Ovde, u ovim napuštenim planinama, mašta s lakoćom ume surovo da se našali, ali u selu, svi bi bili spremni da se zakunu kako nekakav jezivi stvor izlazi s vremena na vreme iz dvorca i mota se seoskim putevima, viri kroz prozore, grebe svojim kandžama po vratima kuća gde žive mlade žene - kao da je zaljubljen. Mnogi smatraju da je to grof koji se preobražava tokom izvesnih noći.“

Paroh je na tren oklevao, a zatim nastavi:

„Markgrofov nadimak je Vukovlad, 'Gospodar vukova' i odnosi se na grb njegove porodice. Ali, sličnost čini svoje, tako da ga mnogi u selu zovu Vukodlak, a kao što svakako znate, to znači - likantrop.“

Kapetan i ja ostadosmo bez reči. On je sigurno pomislio na smrt svoga psa, a ja na dvojicu nestalih sinova vođe čerge koji se nisu vratili iz lova. Ne računajući užasnu smrt našeg izviđača. Činilo se da mi sveštenik čita misli.

„Dođite“, reče, „želim da vidite nešto.“ Povede nas u jedan kraj kuće, prema prozoru koji je gledao na dolinu. Kapetan okrenu dvogled u pravcu koji mu je sveštenik pokazivao. Videh kako je prebledeo. Pogledah i ja, razaznah u prvi mah kretanje crnih krila koja su se dizala i spuštala bez predaha. Bili su to gavranovi, u tako velikom broju, da je bilo teško otkriti uzrok njihove jarosti. Zatim ih nešto uplaši, možda neka grabljivica, primoravajući ih da na čas

prekinu svoju gozbu. U tom trenutku, dok su poletale, videh jasno dva tela, ili bolje, ono što je ostalo od njih, obešena o drvo.

Ne beše vremena ni za kakve komentare, budući da je neko uporno kucao na vrata županijskog doma. Bio je to glasnik koji je stigao iz našeg logora. Uruči nam hitnu depešu: u njoj su obavještavali kapetana o dolasku prvih vozila konvoja sa kojim je trebalo da se sretnemo, kao i o mestu gde su se zaustavili. Napustismo selo na konjima kako bismo stigli na ugovoreno mesto. Naše raspoloženje bilo je pobedonosno: zamišljao sam kako se najzad spajamo sa ostatkom vojske i kako se na taj način okončava stanje neizvesnosti i izdvojenosti koje nas je pratilo od početka misije. Međutim, beše veliko naše razočaranje kada na zakazanom mestu nađosmo samo dva blindirana vozila koja su zahvaljujući gusenicama uspela da se izvuku iz blatnjavih polja. Ostatak konvoja - kako nas obavestiše vozači dva vozila - nastavljao je da se kreće usporeno, budući da su neki teretnjaci, sišavši sa trase, doslovce propali u močvaru, pa je u toku bilo njihovo spasavanje. Naređenje je glasilo da zauzmemo istureni položaj u selu i da smestimo artiljeriju na bedeme dvorca, mesto od najvećeg strateškog značaja. Imali smo na raspolaganju i mogućnost da miniramo svaki most i ulicu koji su vodili do sela, ali ne samo to, već i samo selo, kao i dvorac, koje je trebalo da dignemo u vazduh kada bude iseljen, ukoliko bi se otkrilo da je neprijateljsko napredovanje nezadrživo.

Dok smo rapravljali o ovim manevrima, začu se brujanje koje je dolazilo iza brda i trenutak kasnije jedan avion ukaza se na nebu.

„Brzo“, zapovedi kapetan, „sakrijmo se! To je izviđački avion.“

Pređosmo u zaklon u poslednjem trenutku. Avion se stvori nad nama u tren oka i počeo da se okreće kao soko koji je uočio svoj plen. Prepoznah *Fiesler Storch*, dvosed uobičajene zelene boje, sa crno-belim trupom i sa svastikom na vidnom mestu, na kormilu repa. Spustio se toliko da sam uspeo da vidim pilotovo lice, zgrčeno, rekao bih, u podsmehu. Bili smo nepomični sve dok avion ne dostiže potrebnu visinu da bi se udaljio. Pitali smo se da li nas je primetio, mada, što se prerušavanja tiče, dva vozila nisu mogla biti bolje maskirana, jer se ni centimetar lima nije video ispod kore osušenog blata koja ih je prekrivala. I šatori u logoru, postavljenom nekoliko milja dalje, bili su u potpunosti pokriveni iglicama jela. Zapanjujuće

je, ipak, za onoga ko leti prvi put, kada otkrije koliko stvari, i sa kakvom jasnoćom mogu da se vide odozgo. Nismo mogli da se zavaravamo. Ako pilot i nije uočio naše dve gusenice, svakako je fotografisao poziciju glavnog dela konvoja.

U stvari, izviđači imaju prvenstveno zadatak da fotografišu teritoriju po sektorima; zatim je posao stručnjaka kartografa da protumače fotografije, baš kao što lekar ispituje rendgenski snimak, otkrivajući neprimetne razlike u gustini, boji, nekakvu anomaliju. Taj izviđački avion predstavljao je našu prvu stvarnu vezu sa neprijateljem; to iznenada promeni naše prilike čineći opipljivom opasnost koja je do tada bila samo mogućna; stoga se udaljismo, makar na kratko, od maštarija o natprirodnom.

Odatle, naši putevi se razdvojiše; kapetan se uputi ka logoru, kako bi okupio preostale vojne snage, a ja krenuh prema selu da organizujem odbranu. Nije bilo ni jednog jedinog trena za gubljenje, morali smo da požurimo, pa ipak, pri povratku, na milju od sela, zaustavih se da napojim konja kraj jednog potoka. U stvari, imao sam preku potrebu da se zaustavim, ili, bolje rečeno, da zaustavim vreme. Na jednom proplanku, usred visoke trave, maleni potok napravio je svojevrsno vodeno ogledalo iznad kojeg su lepršali rojevi vilinih konjica, ili su to pak bile vile sa krilima. Pustivši slobodno vranca, opružih se na travi, i tako, dok sam ga posmatrao kako se saginje prema vodenoj površini ogledajući se, doživeo sam toliko snažno osećanje - koje mi je i danas blisko - tako da o njemu mogu sa tačnošću da govorim. Kroz topli vazduh nešto poče da struji: pogledah oko sebe i videh zelenkasta polja, još intenzivnije zelene boje posle nedavnih kiša, polja posuta belim tačkicama poljskog cveća koje se talasalo na laganom povetarcu. Bila je to predstava kakvoj sam prisustvovao već mnogo puta u životu, ali u tom trenutku učini mi se da sve gledam drugim očima; pogledom promenjenim svešću koja nije bila samo moja, svešću koja je na izvestan način prolazila kroz mene, osećao sam svet tako snažno živim, do poslednjeg zrnca prašine. Taj isti svet koji sam uvek gledao pasivno, ne znajući kako da uhvatim njegovo značenje, sada, na jedan tren, obasjavao me je sopstvenom svetlošću. Upravo u tom času, kao nikada pre i kao nikada potom, osetih, sa obnovljenim čulima, svu važnost skrivenog značenja života; kao nekakvo iznenadno

prosvetljenje, shvatih da je to predstava u kojoj svi mi, od čoveka, do najsićušnijeg insekta, igramo sasvim određenu ulogu. Rat, opasnost, smrt, strah, izgubili su svoje uobičajeno značenje; kao da sam, poput glumca, sišao na trenutak sa pozornice da posmatram predstavu očima povlašćenog gledaoca.

Odjednom se prenuh s osećanjem da me je pogodio metak i da je zvižduk tog pucnja koji je još uvek treperio u vazduhu, bio zakasneli zvučni talas što prati projektil. Onaj ko je ranjen pucnjem iz vatrenog oružja iz daljine, zna dobro o čemu govorim. Skočih na noge, a srce htelo da mi iskoči iz grudi. Nisam bio ranjen, ali pucanj nije bio varka; dolazio je iz pravca sela. Popeh se smesta u sedlo i krenuh galopom.

Stigavši na mesto događaja, zaključih odmah da je reč o lažnoj uzbuni. Bezazlenog stanovnika sela uhvatili su kako se šunja kroz šumu. Mislili su da je špijun. Kada su mu naredili da stane, pokušao je da pobegne, primoravši stražare da ispale metak u vazduh. Čovek, prilično star, bio je nem i izražavao se uznemirenim, za nas nerazumljivim pokretima. Pomoć mu ubrzo priteče: jedna devojka od otprilike dvadeset godina izjavi da mu je kćerka. Objasni nam da žive nedaleko odatle u kolibi i da je njen otac drvoseča. Znatiželjan zbog prolaska vojske, približio se selu da bi video šta se dešava. Umirih devojku, zatraživši ipak da nas povede do njihovog doma. Zajedno sa stražarima, pratio sam je puteljkom kroz šumu. Koliba, napravljena od debala jele, sa krovom od trske, uzdizala se usred jednog proplanka. Bila je prostrana i udobna. Pretražismo je, prostoriju za prostorijom; sve je bilo veoma čisto i uredno; bilo je čak i nekoliko vaza sa poljskim cvećem. Pored toga, devojčina spavaća soba odisala je ženstvenošću, što je nedostajalo drugom delu doma: brižljivo namešten krevet, sa vezenim jorganom preko, čipkane zavesice na prozorima... a na zidu, iznad uzglavlja, uobičajena slika svetog Arhanđela Mihaila. Zaustavih se da osmotrim sliku. Kada sam se okrenuo, primetih da me devojka gleda: da li je to bio samo moj utisak, ili su njene oči želele nešto da mi saopšte; rekoh joj da se ne brine ukoliko bude videla straže kako se motaju okolo; na moje reči, devojka mi uzvratila osmehom. Dok smo izlazili iz sobe, primetih u ćošku prekrasnu haljinu na vešalici; bila je to narodna nošnja, obogaćena niskama bisera i zlatnim vezom. Upitah je da li se uskoro

udaje, a ona potvrdi, crveneći i spuštajući pogled. Dok sam izlazio, ostavljajući je na pragu njenog doma da bih se vratio u selo, primetih da su joj lepe oči boje zelenog lišća - zasuzile. Upitah se da li su to suze radosnice, ili suze izazvane bolom. Da nije možda prinuđena na dogovoreni brak iz koristi, sa čovekom koga nije volela? Ili nešto drugo?

Zaboravih na ovo čim sam stigao u selo. Kapetan Švarc već se beše vratio sa ostatkom našeg kontingenta. Svi vojnici bili su premešteni na različita mesta u selu: a haubice i mitraljezi, okrenuti u pravcu odakle se očekivao napad neprijatelja. Sada nam nije preostajalo ništa drugo nego da zauzmemo strateški najvažniju poziciju. Pridružih se kapetanu koji je, naslonjen na jedan zidić, osmatrao dvogledom prozore dvorca. Pogledah i ja. Ništa se nije pomeralo. Pa ipak, među tim zidinama i iza tih prozora kao da je vladalo iščekivanje i stanje izazova.

Dva sata kasnije, oružana pratnja, kapetan i ja, penjali smo se prema dvorcu. Usput nas je sačekao, ne baš razdragano, čopor lovačkih pasa koji nas okruži besno lajući, sve dok ih zvuk roga ne prizva. Nastavismo usponom. Dvorac se uzdizao na kamenom utvrđenju u obliku četvorougla, sa četiri niske okrugle kule sa strane i podignutim grbom u središtu koji je otkrivao kako je građevina tokom vekova pretrpela značajne izmene. Podignut na jednostavnom utvrđenju, prihvatao je tokom vremena različite stilove i materijale, otkrivajući kako je loza koja ga je nastanjivala, sa svakim pokolenjem, gomilala sve veće bogatstvo. Sa glatkih rečnih oblutaka od kojih su sačinjeni niski zidovi i kule što su više ličili na stražarnice nego na prave bedeme i gde nije moglo stati više od četiri osobe (bile su tu i brojne puškarnice) - prelazilo se na peskovito kamenje, u jednakim blokovima, od čega je sagrađen središnji deo; bio je to kamen donesen sigurno iz dalekih krajeva. Pri dnu, duž celog obima bili su prozori, mali i zaštićeni jakim rešetkama; od sprata do sprata, prozori su postajali veći, ukrašeniji i bez rešetaka, sve do onih najviših, gotskih oblika, od brušenog stakla u obliku šestougla, u olovnim okvirima. Od olova behu i kanali za odvod, kao i strehe: nad krovom, pokrivenim opekam od škrljaca, činilo se da se uzdižu četiri kamena grifona koji su ukrašavali vrh središnje konstrukcije.

Iznad kapije koja je gledala na unutrašnje dvorište, na kamenom reljefu, šepurio se heraldički znak: vladar vuk sa skiptarom u šapi. Prošavši ispod tog mračnog amblema, ostavljajući četiri vojnika napolju na straži, nađosmo se pred prizorom koji mi se načas učini poput kakvog ogromnog platna koje predstavlja mrtvu prirodu. Na dvoru se beše upravo završio lov. Markgrof i njegovi prijatelji, gazde iz okoline, možda sa njegovog feuda, vratili su se sa prepunim lovačkim torbama i iznevši ih na sto u dvorištu, počeli su da uživaju u svom plenu. Čini se da nijedan primerak lokalne faune nije izmakao pokolju. Na nosilima od drveta jele, pokrivenim lišćem lovora, divlje oskoruše, lešnika i vrbe - ležala su mrtva dva jelena sa ogromnim rogovima, kao i jedna košuta koju uprkos vidljivoj trudnoći nije poštedelo lovčevo olovo. Gotovo kao prilog tom pantagruelskom gurmanluku, među telima tih velikih papkara, ležali su zečevi,

jarebice, divlji petlovi i sve vrste ptica, a drugi su još pristizali; lovačke torbe izprazniše se i na toj gomili raščerupane peradi, nazirao se i poneki redak trzaj života. Jedna jarebica, povrativši se od ošamućenosti, tražila je spas, jedva se vukući, ali je na vreme ščepaše; njome grubo udariše o zemlju te je baciše na gomilu.

Stigoše dvojica mesara sa kožnim keceljama na kojima se uhvatila kora i pošto su iz pojasa isukali velike noževe, izvadiše utrobu nosećoj srni, vadeći joj opnu vodenjaka, a zatim i dva mladunčeta. Utroba iscure brboćući, zatim je odsekoše i baciše u bakarna vedra; kroz vazduh se raširi zagušujući vonj dok su se psi ujedajući se otimali za iznutrice.

Na nas, i na naše uniforme, kao da niko nije obraćao pažnju, i sve se naokolo odigravalo u čast paganske proslave lova, gde su vino i krv tekli u podjednakim količinama. Kad, evo markgrofa kako se probija glavom i bradom. Bio je džinovskog rasta i na sebi je imao širok crveni plašt obložen krznom hermelina s unutrašnje strane. Duga riđa kosa bila je okvir brižljivo obrijanog lica čije su crte odavale svojevrсну životinjsku lepotu. On izjavi iz sveg glasa i bahato, kako bismo visili, obešeni za vrat, da se nismo našli pod istom zastavom s njim. Na ove reči, sve zvanice, prijatelji iz družine, okupljeni iza njegovih leđa, prasnuše u smeh. Bilo je u toj dvosmislenoj rečenici i pretnje, a istovremeno i ohrabrenja: objava sopstvenog autoriteta, kao i potpuno nipodaštavanje naših ličnosti, a sve ipak ublaženo tvrdnjom da se suprotstavljamo zajedničkom neprijatelju koga bi i on lično bez oklevanja obesio sopstvenim rukama. Ni ja, ni kapetan Švarc nismo bili ljudi koje je lako zadiviti, a još manje je mogao da nam ulije strah u kosti seoski vlastelin; iako je, na ove reči, moja ruka već otkopčala futrolu pištolja. Opazivši možda ovaj instinktivni pokret, markgrof se nasmešio, ili, bolje rečeno, pokazao svoje snažne zube. „Gospodin kapetan i gospodin poručnik mogu se smatrati mojim gostima koliko god to budu želeli“, uzviknu i uz visokoparni pokret pozva nas da se pridružimo grupi gostiju. Ali, kapetan nije bio naviknut na komplimente i gospodstveno ponašanje. On je bio vojnik, i to vojnik u ratnoj operaciji - tako kapetan odgovori markgrofu - a upravo sada, nadvila se nad našu naciju, što znači i na zapadnu oblast, opasnost od invazije; bila je, dakle, naša dužnost, nastavi kapetan, staviti pod zaštitu nacionalne

vojske ne samo selo već i dvorac i budući da je dvorac na isturenom vojnom položaju od strateškog značaja, smatra naše prisustvo ne sam neophodnim, već neizbežnim. Kapetan završi rečima da je jedan naš izviđač ubijen i upita da li neko nešto zna o tome. Na to se markgrof obrati svojim ljudima koji su, sedeći za stolom nastavljali da srču gledajući nas kao učesnike predstave priređene u njihovu čast, i to učini na meni nerazumljivom nemačkom dijalektu. Umesto odgovora, usledi opšta začuđenost i hor odricanja. Markgrof napravi turoban izraz lica i reče kako prelaziti preko te zemlje, a posebno tumarati okolinom, može da bude vrlo opasno za osobu koja je sama, ma koliko naoružana. Osim toga, primeti on, ukoliko je naša namera bila da branimo to mesto, bolje da nastavimo put po danu, nego zorom, ili pak u sumrak, kada bi mogle da se nanižu opasnosti; čak i kada je reč o dvojici hrabrih ljudi kao što smo mi. I zbog toga nas, u međuvremenu, poziva da im se pridružimo za stolom.

Nismo mogli da odbijemo. Ipak, radije bih ušao u dvorac na silu, nego što sam bio u ulozi gosta, koja je mene i kapetana stavljala u podređeni položaj u odnosu na domaćina. Prihvatismo poziv osećajući se pomalo neprijatno, poput nezvanih promrzlih gostiju koji upadaju na zabavu gde su se i tela i duše već odavno zagrejale. U stvari, osećanje neugodnosti poticalo je od toga što nam je izmakla svaka mogućnost bekstva čim smo prešli taj prag. Priđosmo postavljenom stolu za kojim su sedeli prijatelji i markgrofova lovačka družina, pijući vino iz pehara, uz muziku mandole. Sve je ličilo na znalački režiranu predstavu, kao da je neko omlitavelo šumsko božanstvo, s lišćem vinove loze umesto krune, upravljalo priredbom. Ko su bile te osobe namerene da banče? Markgrof im se obraćao na nemačkom, svakako ne na poljskom. I budući da nacionalna pripadnost onih koji žive u pograničnom pojasu između dve zemlje u sukobu uvek izaziva nedoumicu, jezik može da bude onaj važan činilac - iako ne odlučujući - da tu pripadnost i odredi.

Pogledah dole preko bedema na kanal koji je sa te strane bio dublji; tuda je proticao tamni potočić koji je pravio baru okuženu mrljama od grmlja, granja, požutele trske, usred smrdljivog blata. Od tog mesta, iza bare, počinjala je jelova šuma koja se prostirala tamo gde pogled više nije sezao. Možda je to bila strana sa koje je najteže kontrolisati utvrđenje, ali upravo zbog toga i najneprohodnija. Neki čovek sa

bradicom sa dva vrha, zelenim šeširom i percem velikog tetreba, ustade od stola i stade pokraj mene. I on se nagnu da pogleda dole. „Taj kanal“, reče, „popločan je kosturima. Ovaj dvorac je tokom vekova ostao neosvojiv.“ Na njegove reči odgovorih da bi nam sa modernim naoružanjem koje imamo, bilo dovoljno samo nekoliko topovskih hitaca da ga pretvore u gomilu ruševina. Čovek se nije upecao na moj izazov i onako kako je došao, tako se i vratio za sto ne skidajući pogled sa mene. I ostali su nas gledali ispod oka, verovatno komentarišući razloge našeg prisustva i s vremena na vreme odatle bi se začuo glasan smeh koji je bolno probadao naše samopoštovanje, a posebno kapetanovo. Znajući da je sangvinik, plašio sam se najgoreg. U nekoj drugoj prilici sigurno ne bi trpeo toliku bezočnost; više puta sam ga video naoštrenog zbog znatno manjeg razloga; ali, kapetan je shvatio da smo u nevolji na nepoznatoj teritoriji, gde je bilo nužno praviti se ljubaznim u opasnoj situaciji.

„Morate nas izviniti“, reče markgrof kome nije promakla naša napetost. „Navikli smo da živimo u miru, posvećujući se lovu i ostalim užicima. Nemamo nameru da se rugamo onima koji nose uniformu i obavljaju svoju dužnost prema domovini.“

Pogledah oko sebe: sve su to bili snažni ljudi, sigurno vešti u baratanju oružjem, i to ne samo onim za lov. Koliko je bilo tih feudatara ili prijatelja? Njih dvadeset ili više, protiv nas dvojice. Da su nas napali u tom trenutku, mogli smo da odgovorimo sa jednim ili dva hica iz pištolja pre nego što bi nas likvidirali. Što se stražara tiče, pošto smo ih ostavili izvan dvorišta, ne bi ni imali vremena da se umešaju.

Tek tada, postadoh svestan da je od početka naše prisustvo izazivalo u njima neku neodređenu unutrašnju zabranu, možda zbog oznaka na našoj uniformi, zbog moći skopčane sa svakim simbolom, svakom zastavom koja izaziva veću potčinjenost nego što izaziva snaga oružja. Za razliku od mene, kapetan je bio svestan svega toga, dobro je znao da oduvek, po nekakvoj opštoj saglasnosti, već zapisanoj u ljudskom pamćenju, obeležja moći služe jačanju moći same. Bio sam zapanjen. Kapetan, ispršivši se ispred markgrofa koji je bio viši za pedalj, izgovori magičnu formulu kako mu je dato pravo da za državne potrebe preuzme dvorac i svu poslugu, drznuvši se da

sebi priušti pravo da pretraži, i upotrebi bilo koji prostor važan za odbranu države. Amin.

Narednog dana zauzemosmo selo i dvorac, na čijim bedemima smestismo haubice i mitraljeze. Postavismo straže i izvidnice u svakoj kući, uključujući i županijski dom. Naš odred sada je već bio sasvim spreman za protivudar. Trebalo je samo sačekati da nam se pridruži ostatak vojske sa teškom artiljerijom. U međuvremenu, nije nam preostajalo drugo nego da stupimo u unutrašnjost dvorca. Kapetan i ja vratismo se tamo negde predveče, kada nam se činilo da smo u potpunosti preuzeli kontrolu nad selom i okolinom. Pošto je naložio radniku u štali da se pobrine za naše konje, markgrof nas naposljetku pozva da obiđemo njegovu kuću.

Želje i sklonosti tog čoveka bile su uočljive gde god pogledali: želja za posedovanjem, za prevlašću, za znanjem, mogle su se videti u svakom predmetu, knjizi, slici, komadu nameštaja, bilo čemu. Sada, kad ponovo razmislim, čini mi se kao da se ta živa želja tokom vekova spustila na svaku površinu, poput prašine, ili finog glačanja, te da je zasitila vazduh, težak kao magle nad močvarom, zagušljiv i otrovan. Gledajući markgrofa kako ide ispred nas kroz hodnik prekriven - do poslednjeg kutka - skupocenim tepisima i gledajući njegove potpetice kako se izdižu iza širokog i lepršavog ogrtača, njegova pojava mi se učini načas tako moćnom da se kapetan Švarc, iako prilične visine, u poređenju sa markgrofom jednostavno - gubio. Ko zna zbog kakvih zasluga je došao na tako visok položaj? Markgrof zapadne oblasti! Iako smo uz pomoć državne vlasti dobili njegov zamak, on je njime i dalje vladao. I ne samo to: tu svoju moć izražavao je svakim pokretom, jednostavno, pokazujući nam neki vredan predmet, ili pak retku stvarčicu, pričajući priču o njoj: gledao sam tu njegovu ruku kako se pruža u pokretu komande, donja čeljust se pomerila kao da škrguće zubima, a oči svetlucale mračnim sjajem. Zapanji me, kao neka vrsta neobičnog prenemaganja, ta ljubav prema umetnosti kod čoveka za koga sam sumnjao da je sposoban za najpodmuklija dela, kod osobe koja je prikrivala divljačku krvoločnost, maskirajući je najistančanijim bontonom. Behu to strahovi, neosnovani strahovi pobuđeni u srcu jednog podoficira, strahovi zbog kojih je trebalo da se stidim. Pa ipak... Opravdanje se moglo naći samo kada bih pomislio na strašne muke koje je podneo

naš izviđač, ili na želje koje mi je uputila stara ciganska majka poklonivši mi amajliju, medveđi očnjak što sam nosio oko vrata i čiju je izbočinu moja ruka krišom tražila ispod mundira. Markgrof je govorio, ne znam da li nama, ili pak samom sebi. Već neko vreme kao da je bio obuzet monologom. „Mediokriteti nastanjuju svet“, govorio je, „postoje vojske osrednjih koji misle da mogu da se probiju laktajući se, mediokriteti koji se mole, bave se veronaukom i služe mise, dok se drugi prostituišu, idu na kolenima nemajući čak ni snage da podignu pogled prema onome ko im gospodari. Osrednji koji stvaraju karijere u politici, jer se oslanjaju na čitavu povorku mediokriteta; osrednji koji upadaju u državne kancelarije, mediokriteti koji se ne razlikuju međusobno u toj vojsci zbog potpune posvećenosti potčinjavanju. Ti mediokriteti umišljaju da određuju sudbinu sveta; svako je ponosan na svoju jadnu ulogu; državni službenik koji udara pečate na zvanična pisma, general koji potpisuje naredbe za pokolj svojih ljudi, učenik koji šara po zidu, kućna pomoćnica koja na pločniku sreće pogled bogataša što prolazi u svom automobilu... Svi ti mediokriteti veruju da su imali značajnu ulogu u istorijskim događajima...“

I dok smo prolazili iz dvorane u dvoranu, imao sam utisak da nas prati četa slugu, krijući se, povlačeći se kada bi on okretao glavu, ostavljajući - kako reći? - samo trag kretanja u vazduhu. Behu to tela čija se dužnost sastojala u tome da ne budu primećena, ali, ja sam nazirao njihova lica, ili ruke, dok su čekali nepomični iza dovratka, spremni da se žrtvuju na samo jedan znak njihovog gospodara. Tek tada oni bi se otelotvorili pred našim očima, u odori paža ili sobarice (naravno, postojala je očita razlika u hijerarhiji između ove dve klase posluge) i pomicali bi zavesu kako bi se osvetlila vitrina prepuna porcelana, ili otvarali vrata koja su izbijala na sledeću prostoriju; u međuvremenu, neko ispred, već bi stigao pre nas i u dvorani u koju se najređe zalazilo u kući, a koja je po svaku cenu trebalo da bude prikazana, tren pre nego što ćemo ući, skinuo bi sa sofe i fotelje čaršave stavljene da ih zaštite od prašine, podižući ih u pravi čas, kao duhove uhvaćene za vrat. Obavivši svoj zadatak, dežurni sluga bi nestajao pognute glave, kao da ta vrsta usluge podleže kazni.

Posmatrao sam našeg domaćina sa obnovljenim zanimanjem. Njegov izgled, i sva ta uobraženost, podsećali su me na nešto blisko;

lik koji sam do sada susreo samo u knjigama iznenada je našao sopstvenog tumača, savršenog glumca koji će mu podariti telo i lice. Pa da, njegova odeća kao i ponašanje: ona duga crvena haljina, ukrašena s unutrašnje strane i na krajevima krznom od hermelina, ta riđa kosa bakrenog odsjaja, koja je padala na ramena, davali su mu veličanstven izgled. Ličio je na Oberona sa svojom svitom vilenjaka.

U međuvremenu, markgrof je nastavio sa svojom govorancijom: „Političari misle da vladaju, generali veruju da vode svoje bitke, ali, ubeđen sam da je sve što rade nevažno za tok istorije, kao što nevažan može biti let muve u ovoj prostoriji. Ljudska istorija je san bogova, pa iako svi pokušavaju da je objasne na logičan način, pomoću povezivanja uzroka i posledica i veruju da u primarnoj potrebi masa vide okidač što pokreće revolucije i ratove, svaka stvar može biti vrednovana dvostruko: jedan način je slučajan, zasniva se na drugorazrednim uzrocima, koji, u suštini, nisu različiti od posledica; drugi način, nadmoćniji, uzima u obzir prvorazredne uzroke koji se mogu naći u mitovima i legendama. Svi veruju da stvari treba da se kreću od dobrog ka još boljem, a zaboravlja se da se priroda kreće ka suprotnim ciljevima; niko da se seti kako je uništenje primarna činjenica i života i evolucije. Zašto uopšte drevne legende pripovedaju o planetarnim katastrofama, o svetskim potopima, o kraju sveta iz čijih će ruševina nići novi svet? Bogovi su se umorili od sveta prepunog prizora koji su postali dosadni; stvorenja i dela toliko je mnogo, da već izazivaju mučninu. Bolje je dakle zapaliti sve i početi iznova. Došlo je vreme da uništenje počne.“

Nije bilo potrebe za odgovorom, on od nas nije očekivao ni slaganje ni neslaganje, već samo divljenje. Ono čemu smo prisustvovali, bila je brižljivo pripremljena predstava namenjena kapetanu i meni, dvojici gostiju koji su - ma koliko nezgodni bili, na tom usamljenom mestu u podnožju planine - ipak predstavljali novost.

Pažljivo osmatrajući oko sebe, postajao sam svestan da je ovaj čovek vremenom nagomilao ogromno bogatstvo. Zlato, slonova kost i ebonovina, svetlucali su iz svakog kutka, a da ne govorimo o tepesima, najfinijim brokatima, goblenima što su prekrivali čitave zidove. Gobleni su uglavnom predstavljali prizore iz lova. Duž

hodnika, kao u pasijansu, ređali su se portreti predaka koji su - Bože me oprosti - bili otelotvorenje teorija Cezarea Lombroza.⁸

S vremena na vreme vraćala mi se misao kako smo u toj kući već zatočeni; da će se za koji čas otvoriti neka vrata i da će družina hajduka upasti i učiniti nam isto ono što su učinili našem izviđaču. Ježio sam se od same pomisli da je u konjušnici, baš u tom času, jedan od mesara. Ali, zašto nam ti ljudi - za ime Boga - nisu već skočili za vrat i tako okončali sve? Zašto su nas prisiljavali na ovo iscrpljujuće iščekivanje?

Pitao sam se šta o tome misli kapetan. S njegove strane nije bilo nikakvog znaka; činilo se da je opčinjen raznim blagom rasutim po toj kući. Da nije mislio na ratni plen? O Bože, kako sam samo mogao da takve stvari dovedem u vezu sa mojim nadređenim? Ali, ako je bila reč o predstavi, zbog čega bi se uznemiravali? Možda smo morali da se uverimo, pre nego što budemo pobeđeni, u nadmoćnost i bogatstvo našeg krvnika? Možda je to, jednostavno, bio razlog da se zabava produži, da se plen drži nepokretan, u kandžama. Dok je trajala naša poseta, sve ono što sam video, izgledalo mi je kao u onim retkim snovima u kojima su slike življe nego u stvarnosti i sve ono što ukazuje da zapravo sanjamo, jeste samo neki delić koji je izvan mesta, istrgnut, nemoguć, kao što može da bude prisustvo neke osobe za koju znamo da je odavno umrla. Dakle, naše uniforme pružale su mi tu izvesnost, naše blatnjave čizme, tako izvan mesta, na toj mekoj podlozi od tepiha, naša vojnička obeležja, oružje, nalog za ratom čiji su fitilji već bili zapaljeni i čiji je barut trebalo da prasne svakog trena, poništavajući nas sve redom... Eto zbog čega su me upravo te pojedinosti uverile da ne sanjam neki grozni san, iz kojeg bih, ipak, mogao blaženo da se probudim, već da zaista ne postoji nikakav izlaz. Ako nam se još ništa nije dogodilo, to je značilo da oni strepe, da se iza naših leđa kreću snage nadmoćnije od njihovih, spremne da se umešaju na najmanji znak, što znači da su nas iskušavali. Možda su nameravali da ispitaju naše snage i namere, možda se iza svega krila vrhovna naredba da nas poštede onoliko koliko je potrebno da bi otkrili najviše što mogu o našim ratnim mogućnostima i našim položajima, posle čega bi nas, iznudevši informacije, istog časa ubili. Njihovo strpljenje predstavljalo je jedan oblik životinjskog strpljenja koje se ogledalo u primirju

prikrivenom starinskom bljutavom gostoljubivošću, obaveznom i za najgoreg neprijatelja.

Bilo je jasno da su markgrofu zapravo najviše nedostajali novi slušaoci, oni koji bi mogli da se dive slušajući junačke priče. Želeo je da nas uveri kako nije običan seoski vlastelin, posvećen dokolici, već da je proputovao ceo svet i da ovo nije izgnanstvo, već njegov izbor, budući da nam je već govorio o svojim ekspedicijama po Južnoj Americi i Africi, kao i o lovačkim podvizima: to je bila jedina zabava koja je donekle mogla da zadovolji njegovu potrebu da se suoči s opasnošću. Ispričao nam je kako je naoružan karabinom, sledeći trag ogromnog jaguara-ljudoždera, potpuno sam zabasao u gustiš amazonske prašume, i o tome kako je u savani, mirno čekao napad lava sa samo jednim metkom u puščanoj cevi, te kako je uspeo da ga namami na samo nekoliko metara, odolevajući iskušenju da povuče oroz, dok se životinja, postidjena njegovom odlučnošću, nije povukla, ne samo ričući, već tužno mjaučući. Bila je to „jadikovka“, podvukao je markgrof, „propasti i potčinjavanja.“

Sve te priče, naravno, nisu bile ništa drugo do uvod za dvoranu trofeja, na kojoj bi mu pozavideli najveći svetski istorijski muzeji. Ta prostorija bila je prepuna balsamovanih tela antilopa, zebri, losova, gna... a na zidovima, doslovce obloženim krznom, bile su glave tigra, lava, leoparda, vepra... Nemogućno ih je sve pobrojati. Činilo se da se životinje naginju kao nekakvi raznorodni slušaoci, koji su - došavši sa svakojakih strana, dozvani neodoljivim zovom, na obavest o oslobođenju iz životinskog stanja - postali krotki od formalina što je iz njih izbacio svako neprijateljstvo, svaki bes i strah, kao na Sudnji dan kada su se lav i gazela zajedno odmarali.

„Mnogi osećaju samilost zbog uginuća ulovljenih životinja, bilo da ih ubije divlja životinja ili čovek. Pa ipak, smrt u polju, smrt u trku, za njih je najuzvišeniji trenutak u životu. Gazela prihvata ujed lava kao što devica prihvata žar svoga mladoženje. A lav prima lovčev metak kao dodir čudotvorca koji ga oslobađa svakog zla. Ali, ovakva filozofija povlastica je malobrojnih. U stvari, ljudi žele da unište svaku drugu životinjsku vrstu ukoliko predstavlja dokaz o njihovim precima: u svima nama živi životinja koje se bojimo i želimo da više ne postoji.“

Dok je tako pričao, iza njegovih leđa, vidno izložene u toj prepunoj sali trofeja, spazih - nekoliko hibrida, svojevrsnih pošalica prirode, ili zabavnih dela šaljivog majstora za balsamovanje, koji je sačinio, od delova tela različitih životinja, fantastična stvorenja: himere, grifone, jednoroge... I zakleo bih se da su neki, ne znam da li zbog pogleda ili oblika lobanje, imali izvesnu blagu sličnost sa ljudima. Ovaj poseban odeljak markgrof i ne pomenu, ostavi da nas neposredno privuče nastranost tih jezivih stvorenja. Ovakvo ponašanje kao da je još više potvrđivalo moje teorije: bilo je nečega u njemu što me je navodilo na pomisao da gaji duboku mržnju prema samom sebi, ujedinjenu sa krajnjom potrebom da se svaka izopačenost okonča. Iščekivao je neku vrstu katarze, koju je podsticao, očekujući kaznu preko preterivanja, nasilja, bogohuljenja, zločina.... I iščekujući je, čudio se zbog tolikog kašnjenja, smatrajući to gotovo uvredom. Ali zar on sam nije izabrao svoje izgnanstvo? Možda je to učinio samo da se ne bi pomešao sa drugima, sa *zlom drugih*, da bi u svojoj izdvojenosti ostao, vidljiviji nekom nadmoćnijem entitetu zaduženom da ga „osudi“. A zar možda nije bilo verovatno da je on sve ostalo - svet ljudi i životinja - smatrao nekom vrstom kraha sopstvenog bića? Ali, ako je smrt predstavljala izbavljenje, čega se sada plašio? Šta ga je to kao senka gonilo u stopu? Šta god da je bilo, jedini način da je se otarasi, pa makar i privremeno, bio je izazov, neprestani izazov prema ljudima, životinjama, pravilima, institucijama, prema Bogu samom. I zaista, bezmalo kao dokaz mojih razmišljanja, pošto prođosmo dvoranu trofeja, on nas povede prema vratima koja su vodila do dvorane oružja, ogoljene u odnosu na veličanstvenost onoga što smo do tada videli - ubitačno puste sale. Pusti da mu na zemlju sklizne ogrtač i izvadiвши jedan mač sa stalka, poče da fijuče sečivom po vazduhu. Tek tada videh da mu je desna ruka umotana. Primitivši da posmatram previjenu ranu, reče: „Nije to ništa. Samo me je ujeo jedan od mojih pasa.“ Naposletku dodade: „Bio bih počašćen da ukrstim sablju sa...“

„Bili bismo srećni da vam izađemo u susret...“ odgovori kapetan, ali ga markgrof prekide pogledavši mene.

„Možda bi za to bio spremniji poručnik, sa svom mladalačkom žestinom...“ I primitivši moju zbunjenost, zbog toga što mi je pridodao čin koji nisam stekao, dodade: „Sa potporučnikom, htedoh

da kažem. Još mogu da razlikujem vojna obeležja što krase poljsku uniformu. Sa potporučnikom... ne sećam se više imena.“

„Emil Ferenci“, rekoše.

„Dobro, potporučniče Ferenci, vi birate oružje.“

Priznajem da na te reči drhtavica prođe mojim telom od glave od pete, ali kapetan mi priskoči u pomoć, završavajući rečenicu koju je ostavio otvorenom: „Bili bismo srećni da to učinimo, rekao sam, da nam jedna nedavna odluka ne zabranjuje da ukrštamo oružje sa civilima.“

Bilo je potrebno izvesno vreme da markgrof obuzda bes zbog ovog odbijanja; bila je to uvreda na koju nije znao kako da odgovori, jer zbog sofističke istančanosti, ona nije mogla biti oprana krvlju. Naposletku, markgrof, ne znajući šta da učini, prasnu u smeh: „Hoćete da kažete da bih dobio tu povlasticu, moram najpre da pristupim vašoj vojsci?“, zaključio, vraćajući mač na mesto. „Ukoliko gospoda, u iščekivanju večere, žele da se smeste... Stavio sam vam na raspolaganje dve sobe na najvišem delu kule: možda ne spadaju u one najudobnije, ali, imajući u vidu vašu misiju, mogu da budu odlične osmatračnice.“

Na jedan jedini pljesak rukama stvoriše se dve služavke koje nas povedoše gore, do naših soba. Nasuprot raskoši koju smo do tada videli, soba koja mi je bila dodeljena, bila je monaški skromna, goli okrečeni zidovi, sa jednostavnim drvenim krevetom, komodom sa ogledalom, umivaonikom i bokalom sa vodom. Na zidu je bio otvoren četvrtasti prozor sa kojeg se pružao pogled na čitavu dolinu do podnožja planine.

Bacih se na krevet; dušek je bio tvrd, držale su ga obične daske, ali u poređenju sa smrzanjem u šatoru gde sam poslednjih dana ostavio kosti, ovo je bila prava ložnica.

Vrati se služavka koja napuni bokal svežom vodom, pa mi skide čizme, da bi mi ih ubrzo vratila lepo uglačane.

Bilo je četvrt do osam kada zakucaše na vrata naših soba, koje behu jedna do druge i povezane. Vodič niz stepenice, duž hodnika i kroz prostorije, bio je stari sluga koji nam naposljetku pokaza veliku trpezariju sa raskošno postavljenim stolom. Čim stigismo, ostali gosti, koji su već sedeli i sasvim se raskomotili, klimnuše u znak pozdrava. Markgrof nam pođe u susret kako bi nas predstavio svojoj majci, smeštenoj u nekoj vrsti velike stolice sa drvenim točkovima, što me podseti na kakvu minijaturnu srednjovekovnu ratnu spravu. On joj se obrati na nemačkom, nazvavši je *Mutti*. Ta žena, neodređenog doba, bila je u skupocenoj haljini od crne svile u obliku krinoline, sa kragnom i manžetnama ukrašenim sivom čipkom, dok je na glavi imala kapicu, takođe od svile, ukrašenu trakicama i visuljcima od bisera. Ovaj šešir svakako joj je služio za pokrivanje čele, smanjujući inače nesrazmerno veliko čelo koje mora da je sezalo do polovine lobanje; ta kapica, rekoh, sa čitavom raskošnom izradom, nije imala drugi zadatak negoli da još više istakne ružnoću staričinog lica: usne su joj se povukle otkrivajući jake i savršene zube, a nešto kao gangrena već joj beše uništilo formu nosa, ostavljajući samo dve duguljaste i tamne kapljice. Da nije bilo tih živih očiju, izrazito crnih, koje su sijale poput bronzne, poverovao bih da je reč o mumiji sa Anda: obučena u tu raskošnu haljinu, i podignuta na rukama na svoj presto, odlično bi izgledala u procesiji kroz ulice Lime, kao prava relikvija kakvog narodnog sveca. Čak su joj i prsti, što su virili iz venčića od čipke, izgledali kao da su od pergamenta, tako da sam bio zahvalan svojoj uniformi, dozvolivši sebi da se ograničim samo na oštri naklon i udar potpeticama.

Pošto smo seli za sto, prisustvovali smo svojevrsnoj izložbi jela, umetnički aranžiranih; uglavnom je to bila divljač, optočena borovnicama, malinama i drugim šumskim voćem. Sočne i obilne obroke pratila su i retka vina, nalivana kao da je reč o vodi, u skupocene čaše iz Bohemije: alzaško, lorensko, saksonsko, kao i slatka vina sa juga Italije, razgališe me toliko da zaboravih na svaku predostrožnost u odnosu na našeg domaćina i na njegove janičare. Na moju nesreću, bio sam iznenađen što stvari vidim sasvim drugim očima; nikada kao u tom trenutku, pomisao na neposredni sukob nije

mi bila toliko daleka. Pa ipak, samo nekoliko sati delilo nas je od uništenja.

U međuvremenu, obred iznošenja đakonija nastavljao se, znalački režiran: tanjiri, vina, akrobate i svirači koji su nas razveseljavali tokom večere, ređali su se jedan za drugim bez prekida, praćeni tihim žamorom gostiju za stolom koji je prekidao tek retki zveket pribora za jelo, ili poneko „oooh“, što je bio znak oduševljenja. Ali, šta se to slavilo? Zaista, s vremena na vreme, podizali su se pehari prema jednom paru iz sela svečano obučenom u tradicionalne nošnje; oni su sedeli na čelu stola, ostavljajući utisak da se ne osećaju baš ugodno. Naprotiv, činilo se da su oboje bili uplašeni, tako da su im i tanjiri i čaše ostali puni. Njemu je moglo biti oko četrdeset godina i imao je lice poštenog čoveka, poljoprivrednika ili zanatlije, svejedno; u toj čistoj beloј košulji ispod smeđeg prsluka, sa lepo začešljanom kosom i navoštenim brkovima, sedeo je na svom mestu ukočen, ne usuđujući se čak ni zalogaj da okusi, pa mu je kelner odneo tanjir za jelo netaknut, onakav kakav je i bio kada ga je poslužio. Ona je bila veoma mlada, možda još nije navršila ni dvadeset godina; krupne građe, ali uprkos tome vrlo skladne, nosila je prsluk od tamnozelenog somota i široku vunenu suknju; plava kosa, pokupljena na zatiljku otkrivala je sveže lice visokih jagodica, obasjano krupnim svetlim očima. Učinilo mi se da sam prepoznao devojkę koju sam upoznao nešto ranije, drvosečinu kćerku. U određenom trenutku, za vreme večere, kao na dogovoreni znak, čovek ustade od stola i pošto poljubi devojkę u čelo i kratko se nakloni gostima za stolom, krenu ka izlazu za jednim od slugu. Činilo se da na njega niko ne obraća pažnju. Ostavši sama, devojkę nastavi da sedi na svome mestu, zbunjenija i ukrućenija nego pre. Šarala je naokolo pogledom i s vremena na vreme piljila u mene. Ništa neobično: bio sam najmađi od zvanica i nosio sam uniformu, navikao sam na poglede divljenja mladih devojaka i lepih gospođa; dok smo razmenjivali poglede, prepuštao sam se maštarijama. Iako sam bio podoficir poljske vojske, poreklo mi beše seljačko, i da sam na seoskom slavlju sreo devojkę poput nje, tako ljupkę u narodnoj nošnji, ne bih oklevao da joj se udvaram. Nisam još uvek razaznavao da li sam zbog lake opijenosti vinom u sebi preživljavao ugodni ljubavni zanos, ili sam u devojčinom pogledu, nasuprot tome,

čitao poziv za pomoć. Ne razumeh to ni u poslednjem pogledu koji mi uputi pre nego što napusti dvoranu da bi je gore otpratili dve služavke. To je izazvalo moju znatiželju. Zašto su - pitao sam se - to dvoje krenuli u suprotnim smerovima? Zašto su otpratili čoveka do vrata, a nju u odaje na spratu? Dođoh do zaključka da je devojka, došavši u dvorac u pratnji nekoga iz porodice (već sam bio sklon da pomislim da je onaj čovek bio neki njen rođak ili stariji brat) tu i ostala, budući primljena na mesto dvorske služavke. U tom slučaju, možda sam mogao ponovo da je vidim, možda mi je još te iste noći mogla pokucati na vrata, možda je mogla doći ujutru da mi sipa vode u bokal i da mi namesti krevet? Običaj dostojan hvale, pomislih, slaviti uz tako raskošnu večeru dolazak nove služavke.

Kada se markgrofova majka povukla, večera odjednom poprimi sasvim drugačiji ton; zvanice - uglavnom isti oni koji su učestvovali u lovu i koje sam sreo prethodnog dana kada smo stigli u dvorac - počеше da žamore bez suzdržavanja i da razgovaraju između sebe na nemačkom, jeziku koji sam jedva razumevao. Međutim, kapetanu Švarcu nije promicala nijedna jedina reč, iako ništa u njegovom ponašanju nije ukazivalo da u potpunosti razume ono što su govorili: ako bi na neku zajedljivu opasku čitav sto prasnuo u smeh, on bi smeteno gledao oko sebe s refleksnim ljubaznim smeškom; ili, ako bi neko od njih uzeo reč, samo bi ga pomno posmatrao s izvesnom zapanjenošću, a da mu nijedan mišić na licu nije pokazivao ni najmanji znak da ih uopšte razume. Svako malo pogledao bi me blagonaklono da bi proverio kako ja reagujem. Ali, moja jedina reakcija bila je istinska zbunjenost, budući da sam u svoj toj graji uspevao na jedvite jade da razumem tek poneku reč, kao što su „svadba“ i „venčanje“, ali ništa više od toga. Da li je markgrof nameravao da se ženi? Sa kim? Svakako ne sa jednom seljankom.

U međuvremenu, markgrof je nastavljao sebi da doliva piće, a prijatelji su ga podražavali. Kada počеше da pevaju, kapetan i ja, razmenivši poglede razumevanja, ustadosmo od stola i, bez ikakvog žaljenja od strane drugih, oprostismo se od ostatka družine.

Međutim, baš dok smo se peli uz stepenice, prativši istog vremešnog slugu, privuče me brojčanik na jednom zidnom satu i te kazaljke koje su već pokazivale ponoć, iznenada me osvestiše iz obamrlosti u koju sam upao, vraćajući me u stvarnost. Kapetan, pre

nego što će me ostaviti da bi se povukao u svoju sobu, upozori me da držim oči otvorene. Nešto kasnije, opružen na krevetu, obučen, uhvatih sebe kako osluškujem zvukove proslave što se bližila kraju. Začuh dernjavu i viku koja je dopirala spolja: gosti su napuštali zamak, začuh topot konja dok su se u galopu spuštali prema selu. Usledi duga tišina, onoliko koliko je čulu sluha potrebno da se navikne na gotovo nečujne zvukove. Iako je dvorac imao vrlo debele zidove, podovi od drveta i tavanice od greda, propuštali su svaki, pa i najmanji šum: čak su i šuškanje poljskog miša ili grickanje crva postajali zaglušujući. I tako, opružen na krevetu, odlučan da se ne prepustim snu, prizvah u svesti na okup sve zvukove koje sam mogao da čujem, pored šumova u daljini; osećao sam disanje spavača, vrata koja su se otvarala, škripanje drvenog poda pod koracima budnih. Učini mi se da čujem, ne tako daleko, ženski plač, zatim uzrujane glasove drugih žena, jedna vrata kako se zatvaraju, zasun koji se spušta na svoje mesto... Pri drhtavoj svetlosti komadića sveće, pustih da mi pogled luta po gredama tavanice i u crnim čvorovima drveta bora počeh da nazirem oči životinja kako me posmatraju: oči lisica, medveda, tvorova, veprova. Uprkos želji da ostanem budan, uspavah se i u snu se nađoh u dvorani sa trofejima, gde su životinje, jedna po jedna, vrativši se u život - kao da se bude iz dugog zimskog sna - poprimale svoje stare crte, hodale uspravno u raskošnim haljinama i stajale u redu; medvedi, lavovi, losovi, vukovi... svi su izlazili iz te dvorane svečanim korakom da bi se popeli uz stepenice, na vrh gde ih je iščekivao markgrof...

Probudih se, a soba beše obasjana: ta živa i čudna svetlost, ista ona što i danas baca senke u mojim noćnim morama, bila je svetlost punog meseca koji se na svom putu pojavio pred mojim prozorom. Postoje trenuci u životu koji se kao stigme utisnu u naše biće, nevidljivi, ali neizbrisivi, tako snažni da posle godina i godina isplivaju onda kada to najmanje očekujemo, ili, bolje rečeno, eksplodiraju u sećanju sve življom svetlošću, ma koliko čudnom i zastrašujućom, kao da je naša svest, tokom dugih razdoblja zaborava, težila da ih oglođe, parajući im kožu ne bi li ih uklonila, a ishod je bio isti: postajali bi sve bolniji. I to sećanje vraća se i danas ponekad i iznenada me budi u gluvo doba noći; u mojim ušima ponovo odzvanja onaj razdirući krik, ta jeziva jadikovka, kakvu

nikada u životu nisam čuo, i za koju ne znam da li bih je pripisao smrtno ranjenoj životinji ili čoveku koji se budi u paklu. Skočih na noge i pri mesečevoj svetlosti koja je bacala moju senku na zid, videh kako mi se digla kosa na glavi, upravo kao bodlje u ježa. Zgrabih revolver i izađoh u hodnik. Pokucah na kapetanova vrata ne dobivši odgovor. Gurnuh ih, ali krevet je bio netaknut, a soba prazna. Na trenutak me obuze panika, počeh da trčim niz hodnik, te se naposljetku spotakoh i padoh. Tada ponovo dođoh sebi i uputih se u lavirint soba. Jedina svetlost koja je obasjavala kuću, bila je mesečeva svetlost, prodirući kroz visoke prozore. Gde sam se to uputio? Nisam znao. Pratio sam jedan glas, tihi plač, ne znam ni sam. Kako to da niko nije dotrčao na taj jezivi urlik? Da ga nisam sanjao? Ne, nije bilo moguće, njegov odjek još uvek je treperio u mojim bubnim opnama. Ili su možda svi bili uplašeni tako da se nisu usuđivali da izađu iz svojih soba? A kapetan, gde li je on nestao? U međuvremenu, taj jecaj, postajao je sve jasniji i vodio me je sve do jednih vrata... i kada sam ga već sustigao, s namerom da ih otvorim, začuh korake kako se približavaju i jedva na vreme uspeh da se udaljim, krijući se u udubljenju na zidu. Markgrof prođe pokraj mene. I on se uputio ka tim vratima, na koja pokuca više puta. Gledao sam ga s leđa, obavijenog širokim ogrtačem od crvene tkanine, sa dugom kosom što mu je padala na ramena. Iz sobe začuh molećivi ženski glas koji ga je preklinjao da odustane, i da ode, da će se moliti za njega. Shvatih da je reč o devojci sa slavlja i da je u dvorcu, i u selu, nad devojkama koje su bile pred udajom, markgrof koristio moć, običaj koji je već vekovima ugašen. U stvari, ništa nisam razumeo, ili sam razumeo samo delimično, jer markgrof spusti kvaku i otškrinu vrata, ne ulazeći, i odmah zatim, pogođen devojčinim molitvama, on ih zatvori da bi se vratio putem kojim je i došao. I upravo u trenutku dok je prolazio pored mene, jedan mesečev zrak obasja njegovo životinjsko lice.

Događaji koji uslediše brkaju se bez prekida u mom sećanju do te mere, da kada ponovo o tome razmišljam, svaki put se osećam prinuđenim da pravim red, da se vratim na početak, da počnem od trenutka kada je ta užasna figura prošla pored mene ne spazivši me. Međutim, svaki pokušaj da rasvetlim tu zastrašujuću noć, propada. Mogao bih da kažem da ono što mi nedostaje, nije samo spoznaja

vremena, već i spoznaja prostora. Ne znam koliko sam ostao tu, skriven u niši, niti se sećam kako sam stigao do svoje sobe. To je kao da sam satima bio u mesečarskom stanju, kao da je moje telo, privremeno ostavši bez svesti, nastavilo da se pokreće i dela samo zbog pukog nervnog nadražaja.

Prva jasna sećanja potiču od trenutka kada se mesečeva svetlost već prelila u zoru i kada sam sa prozora video crnilo šume istačkano svetlima koja su se kretala, farove naših vojnih konvoja i oklopnih trupa kako se približavaju. Ne znam kako, našao sam se ponovo sa kapetanom Švarcom. S pištoljem u ruci, pretraživali smo sobu po sobu. Dvorac je bio pust, svi su pobjegli. Na stepenicama koje su vodile gore, gotovo da se spotakosmo o markgrofov ogrtač. Nađosmo ga mrtvog, nasred njegove sobe, izvrnutog na skupocenom tepihu koji je postajao sve tamniji od njegove krvi. Nije bilo moguće da dalje nastavimo sa istraživanjem, jer u tom času zemlja poče da se trese, topovi odgovoriše neprijatelju i sa svih strana se podigoše oblaci vatre i dima. I naši mitraljezi počеше da prašte, a haubice da bljuju olovo. Beše to unapred izgubljena bitka. Savladavši svaki naš otpor, neprijatelj nas je ubrzo primorao na predaju. Ostalo je istorija. San bogova i ljudski košmar. Ali pre predaje, vratih se do bedema da osmotrim sukob. I dok sam usmeravao dvogled pokušavajući da shvatim ishod bitke, jedna senka mi promaknu pred sočivom. I videh ga, videh to biće koje prelazeći vodeni jarak trči prema šumi, kao da je to bila grofova prokleta duša, njena mračna strana.

Ovo je priča onako kako mi je ispričao Emil Ferenci tog popodneva na Kapriju. Završetak se čini sasvim razumnim: drama dvojice blizanaca, od kojih je jedan imao retku bolest. U takvom slučaju, rođenje jezivog sina u plemićkoj porodici predstavljalo je sramotu koja se skrivala po svaku cenu. Onaj koji je bio zdrav, normalan i povrh toga vaspitavan za prestižan položaj, nije mogao da podnese pomisao da bude u srodstvu sa grozomornim bićem; iako je, zapravo, omraženi brat, uprkos izgledu, bio znatno čovečniji od njega. Čovečniji i što se tiče osećanja prema suprotnom polu. Iako je imao uobičajeno obrazovanje, znao da čita, piše i pokazivao takođe i izvesnu umetničku osetljivost, držali su ga poput zatvorenika među zidovima dvorca iz kojeg je, s vremena na vreme uspevao da pobjegne. Tada bi se često približavao kućama, gonjen instinktom koji je svojstven svakom normalnom čoveku, pa iako je bio sasvim svestan da nijedna žena ne bi mogla da ga prihvati, to ga nije sprečavalo da oseća ljubav i pati zbog nje. Uprkos njegovom izgledu i snazi, bio je pitom čovek, suprotnost bratu, markgrofu, koji je bio otelotvorenje Žila de Rea,⁹ sposoban na svaku okrutnost do te mere da je raširio verovanje kako se on sam pretvara u vukodlaka. Ono što je poručnik video one noći, bio je epilog borbe koja je trajala godinama i izbila kao drama ljubomore: markgrofa je ubio njegov kosmati brat blizanac, jer nije mogao da gleda kako se gnusnim željama razvratnika potčinjava žena u koju je bio potajno zaljubljen, verovatno već duže vreme. Ali, užasnut bratoubištvom, pobjegao je iz dvorca; preživевši ko zna kako, naposljetku je završio u manastiru nedaleko od Krakova, gde je zakaluđerivši se pod imenom Fra Lupo, proveo deset godina okajavajući u molitvi svoj zločin.

Moram da kažem da bi ova verzija događaja u potpunosti zadovoljila moj racionalni odnos prema priči, da u njoj nije bilo izvesnih činilaca koji kao da protivreče njenoj verodostojnosti. Ma koliko da sam tražio, nisam uspeo da nađem baš ništa o legendi o Fra Lupu, niti o njegovom preobraćenju. Kao što nisam uspeo da nađem ni najmanji trag o književnom delu Emila Ferencija, a još manje o istraživaču mitova i legendi tog imena. Identitet čoveka koji mi je pripovedao tu povest ostaje dakle tajna, a nejasno je i zašto je povest ispričao baš meni.

Moj neracionalni deo probudi se s vremena na vreme i napadne me gomilom mučnih pitanja koja lebde u vazduhu: kako objasniti Ferencijevu amneziju? Šta ako je poručnika te noći, kada je izašao iz sobe, napao vukodlak i zarazio ga? Zar se njegova misija tada ne bi sastojala u prepričavanju ove legende osobama koje mogu da je pisanim putem predaju dalje najvećem mogućem broju ljudi? Samo na taj način, šapuću mi noćne misli, „pozitivna legenda“ mogla bi da se proširi, sve dok ne bi postala protivotrov čaroliji, dok se ne bi prekinula snaga Zla što muči njega i njegov rod, puštajući ih da počinu u miru.

Beleška o autoru

Paolo Maurensig rođen je 1943. godine u Gorici. Već prvim romanom, *Varijanta Lineburg* (1993) privukao je pažnju svetske književne publike i kritike, potvrđujući je zatim narednom knjigom, romanom o muzici - *Canone inverso* (1996). Maurensig, pasionirani šahista, muzičar i restaurator starih muzičkih instrumenata, objavio je između ostalih i knjige *Senka i sunčani sati* (1998), *Ranjena Venera*, *Skerletni čovek* (2001), *Čuvar snova* (2003) i *Vukovlad, Gospodar vukova* (2006). *Geopoetika* je do sada objavila tri Maurensigova romana: *Canone inverso*, *Varijanta Lineburg* i *Čuvar snova*.

[1](#)Aleksandra David-Nil (1868-1969), francuska spisateljica, istraživačica i budistkinja.

[2](#)Ulise Aldrovandi (1522-1605), italijanski prirodnjak, botaničar, geolog i entomolog.

[3](#)Lavinija Fontana (1552-1614), italijanska slikarka kasnog manirizma.

[4](#)Fra Lupo - fratar Vuk (ital.).

[5](#)Ex voto - izraz latinskog porekla i znači po zavetu, upotrebljava se i da označi dar koji se prinosi nekom svecu.

[6](#)Markgrof - franačka, odnosno germanska plemićka titula. Markgrof je vladao nekom od pograničnih provincija ili marki koje su nosile naziv markgrofije. Markgrofovi su često imali veće povlastice od običnih grofova iz unutrašnjosti.

[7](#)Dives malus - zli bogataš (lat.).

[8](#)Cezare Lombrozo (1835-1909), italijanski antropolog i kriminolog, pisac studije *Genije i ludilo*.

[9](#)Žil de Re (1404-1440), poznatiji kao Plavobradi, francuski baron, jedan od prvih poznatih serijskih ubica, optužen za mučenje i ubistvo oko dve stotine nedužnih ljudi, pre svega dece.

Table of Contents

1
5
6
7
9
2